

ATATÜRK YOLU DERGİSİ

JOURNAL OF ATATÜRK YOLU

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi/Journal of Atatürk Yolu, 74 (2024), 131-150.

Geliş/Received: 01.01.2024

Kabul/Accepted: 30.04.2024

DOI: 10.46955/ankuayd.1412974

(Araştırma Makalesi/Research Article)

BALKAN HARBİNDE “BOLAYIR MUHAREBELERİ VE ŞARKÖY ÇIKARMASI” (8-9 ŞUBAT 1913) “THE BOLAYIR OPERATION AND THE ŞARKÖY LANDING” IN THE BALKAN WAR (8-9 FEBRUARY 1913)

SEZAI KÜRŞAT ÖKTE*

ÖZ

Osmanlı Devleti ile bünyesinden ayrılan, Bulgarlar, Karadağlılar, Sırp ve Yunanlılar arasında 1912-1913 yıllarında yaşanan Balkan Harbi iki safhayı içermektedir. Harbin bütün cephelerinde Osmanlı Devleti'nin yenilgisi ve Bulgarların Çatalca önlerine kadar geldikleri birinci safha 4 Aralık 1912 tarihinde Balkan İttifakıyla (Yunanistan hariç) yapılan ateşkes ile sonuçlanmıştır. 16-17 Aralık'ta barışı sağlama girişimleri çerçevesinde Londra Barış Konferansı ve Büyükelçiler Görüşmeleri başlamış, 30 Ocak 1913 tarihinde sonuçsuz kalarak kesilmiştir. İkinci safha ise 3 Şubat 1913'te başlayarak, Osmanlı Devleti ile Balkan Devletleri arasındaki 10 Ağustos 1913 Bükreş, 29 Eylül'de Bulgaristan ile yapılan İstanbul Antlaşması ile son bulmuş, bunu diğer ülkelerle yapılan bir dizi antlaşma izlemiştir. Balkan Harbi bir bütün olarak ele alındığında Osmanlı Devlet iradesi ve siyasal hayatının, imparatorluğu oluşturan unsurlar arasında kaybolan birlik ve bütünlüğün, ordunun siyasete bulaşması ile bünyesinde bozulan dayanışmanın devleti nasıl güçsüz ve çaresiz bıraktığının bir göstergesidir. Bu çalışmada harbin ikinci safhasında gerçekleşen, iktidara gelen İttihat ve Terakki'nin kamuoyunda itibarının yeniden sağlanması amacıyla, Edirne'nin ele geçirilmesi hedeflenen “*Bolayır Harekâtı ve Şarköy Çıkarması*” incelenecektir. Harp Tarihi araştırmaları esnasında konuya ilişkin olarak önceden yapılmış olanlar dikkate alınmakla birlikte, söz konusu müşterek harekâtın bir bütün halinde ele alınması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Balkan Harbi, Bolayır Harekâtı ve Şarköy Çıkarması, Harp Prensipleri.

ABSTRACT

The Balkan War, which took place from 1912 until 1913, between the Ottoman Empire and the Bulgarians, Montenegrins, Serbs and Greeks, which broke away from the Ottoman Empire, consisted of two phases. The first phase, in which the Ottoman Empire was defeated on all fronts of the war and the Bulgarians reached the front of Çatalca, concluded with the armistice signed with the Balkan League (except Greece) on 4 December 1912. The London Peace Conference and the Ambassadors Talks started on 16-17 December, within the framework of the attempts to establish peace, and ended on 30 January 1913 with no results. The second phase started on 3 February 1913 and ended with the Treaty of Bucharest on 10 August 1913 between the Ottoman Empire and the Balkan countries and the Treaty of Istanbul with Bulgaria on 29 September, followed by a series of treaties with other countries. When the Balkan War is considered as a whole, it is an indication of how the Ottoman government's will and political life, the unity and integrity lost among the elements that make up the empire, and the solidarity disrupted by the army's involvement in politics left the government powerless and helpless. In this research, the “*The Bolayır Operation and the Şarköy Landing*”, which took place in the second phase of the war and aimed to capture Edirne in order to restore the reputation of the Committee of Union and Progress in the public opinion, will be analyzed. Although the previous studies on the topic were taken into account during the War History research, it is aimed to examine the joint operation in question as a whole.

Keywords: Balkan War, The Bolayır Operation and the Şarköy Landing, Warfare Principles.

* Dr., Araştırmacı-Yazar, sezaioekte@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5272-142X.

Extended Abstract

The Balkan War, which took place from 1912 until 1913, between the Ottoman Empire and the Bulgarians, Montenegrins, Serbs and Greeks, which broke away from the Ottoman Empire, consisted of two phases. The first phase, in which the Ottoman Empire was defeated on all fronts of the war and the Bulgarians reached the front of Çatalca, concluded with the armistice signed with the Balkan League (except Greece) on 4 December 1912. The London Peace Conference and the Ambassadors' Talks started on 16-17 December, within the framework of the attempts to establish peace, and ended on 30 January 1913 with no results. The second phase started on 3 February 1913 and ended with the Treaty of Bucharest on 10 August 1913 between the Ottoman Empire and the Balkan countries and the Treaty of Istanbul with Bulgaria on 29 September, followed by a series of treaties with other countries. When the Balkan War is considered as a whole, it is an indication of how the Ottoman government's will and political life, the unity and integrity lost among the elements that make up the empire, and the solidarity disrupted by the army's involvement in politics left the government powerless and helpless. In this research, the "*The Bolayır Operation and the Şarköy Landing*", which took place in the second phase of the war and aimed to capture Edirne in order to restore the reputation of the Committee of Union and Progress in the public opinion, will be analyzed. Although the previous studies on the topic were taken into account during the War History research, it is aimed to examine the joint operation in question as a whole.

As it is known, the Balkan War constitutes an important part of the struggle of the Balkan nations against the Ottoman Empire, who longed to become independent and to live their own religion freely. The Ottoman Empire, on one hand contributing to the conflict in question in the practices it developed in the Balkans either willingly or unwillingly, was also a side of the developments on the other hand. The Great Powers, which divided into two separate factions years before the war, looked at the developments in the region from the perspective of the "*The Eastern question*" and thought that it was time to remove the Ottoman Empire from the European lands and shaped their attitudes and relations accordingly.

Just before the start of the second phase of the war, the Committee of Union and Progress Party came back to power again in the Ottoman Empire. In order to ensure the reputation of the new government, especially in the public opinion, the liberation of the occupied Edirne was on the agenda. For this purpose, the Bolayır Operation by land and the Şarköy Landing by sea were planned and it was thought that the enemy would be squeezed between these two forces and destroyed. However, the planning made at the beginning was tried to be carried out under various adverse conditions during the implementation and ultimately ended in failure. In this analysis, the problems that prevented this joint operation will be presented. In addition to this, the Balkan War will be analyzed as a whole and the environment in which the war was born, its causes, developments and results will be briefly analyzed.

Giriş

Balkan Harbi, sarsılmış olan Osmanlı Devlet iradesi ve siyasal hayatının, imparatorluğu oluşturan unsurlar arasında kaybolan birlik ve bütünlüğün, ordunun siyasete bulaşması ile bozulan dayanışmanın, devleti nasıl güçsüz ve çaresiz bıraktığının bir göstergesidir. Dolayısıyla harbin çıkış nedenleri de yıllara bağlı gelişmeler ve yaşananlarla ilişkilidir. 1789'da gerçekleşen Fransız Devrimi'nde ortaya çıkan "*ulus egemenliği ve iradesi*" kavramlarından hareketle, bağımsız birer devlet olma ve kendi dinini özgürce yaşama özlemi Balkan Uluslarının, Osmanlı Devleti'ne karşı verdiği mücadelenin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.¹ Osmanlı Devleti ise Balkanlar'da geliştirdiği uygulamalarında isteyerek veya istemeyerek söz konusu çatışmaya katkıda bulunmuş, olayların tarafı olmuştur. Harpten yıllar önce iki ayrı bloğa ayrılmış olan Büyük Devletler ise bölgede yaşanan gelişmelere "*Şark Meselesi*" açısından bakarak, Osmanlı Devleti'nin Avrupa topraklarından çıkarılması zamanının geldiğini düşünmekte, tavırlarını ve ilişkilerini buna göre şekillendirmektedirler.

Harbin öncesindeki siyasal gelişmeler 19. Yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. Bilindiği üzere Abdülaziz'in 1870'de yayınladığı bir fermanla, daha sonra bağımsızlık hareketlerinin merkezi olacak "*Bulgar Ortodoks Piskoposluğu*" kurulmuştur.² Ferman Bulgarların; "*Rum Ortodoks Kilisesinin*" yaklaşık bin yıllık hâkimiyetinden kurtulmasına, ruhanî olsa da bir merkez etrafında toplanmasına, kendilerini bir ulus olarak hissetmelerine imkân sağlamıştır.³ Ancak bu uygulama, Rumlar ile Bulgarlar arasında "*Helenizm*" ile "*Panislâvizm*"

¹ Jacques Bainville, *Fransa Tarihi*, Cilt II, Tercüme eden: Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1938, 327-377.

² Kerem Çalışkan, *Kronolojik Muhteşem Osmanlı Tarihi*, İstanbul: Caretta Kitapları, 2017, 148-149.

³ Tevfik Biyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, I. Cilt, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992, 60-93.

mücadelesini başlatmış ve buna kısa süre sonra Sırp da katılmıştır.⁴ Berlin Antlaşması'yla (1878) “Bulgaristan Prensiği” kurulup, “Doğu Rumeli Vilâyeti”nin (1885) ilhakından sonra Bulgarlar, Makedonya ve Trakya'daki en kalabalık unsur olduklarını iddia etmeye başlamışlardır. Sofya'da; Trakya ve Makedonya'dan göç etmiş Bulgarlara yardım amacıyla “Merkezi Edirne ve Makedonya” (1890) daha sonra da “Makedonya Komitesi”ni (1893) kurmuşlardır. Makedonya'nın bağımsızlığı için çalışan bu komite, kısa sürede Balkan ve Avrupa siyasetinde kendisinden bahsettirmeye başlamıştır. 8 Nisan 1904'te Osmanlı Devleti ile imzalanan anlaşma sonrası Bulgarlar, Rumeli'de yapılacak olan ıslahatın Edirne Vilâyeti'nde de uygulanmasını istemişler, Osmanlı Hükümeti'nin mukavemeti karşısında bu isteklerinden vazgeçmek zorunda kalmışlardır. Çetecilik faaliyetlerine resmen müsaade etmemekle beraber, görmezlikten gelmişlerdir.⁵ Bulgarlar, Rumlar ve Sırp, Makedonya üzerindeki mücadelelerini sürdürüp, devletten kopartmaya çalışırken, bölge nüfusunun yarısını teşkil eden Türkler bu bilinçli ve sistemli çalışma içinde adeta kaybolmuşlardır.⁶ 1905 yılında Balkanlar'da yapılan en güvenilir nüfus sayımına Patrikhane müdahale etmiş, fakat Makedonya'daki “Türk nüfus çoğunluğu” gerçeği engellenememiştir.⁷ Ancak Büyük Devletlerin çıkar çatışmaları sebebiyle, “Balkan Sorunu” çözümsüz bir “Avrupa Sorunu” haline almıştır.⁸ Oysa, Ayastefanos ve Berlin Antlaşmalarıyla, Balkanlara bir denge getirilmeye çalışılmıştır. Aynı dönemde Avusturya ve Rusya siyasal çıkarları çerçevesinde Ege'ye ulaşmaya uğraşırken, Balkanlar'da Romenler, Rumlar, Sırp ve Bulgarlar; Makedonya'nın paylaşılmasına çabalamaktadır. Bu sırada Osmanlı-İtalyan Harbi çıkmıştır.⁹ Harp, “Uşi Antlaşması” ile sona ermiş, fakat bu defa da “Balkan İttifakı” doğmuştur.¹⁰ Yani bu ittifak, İtalya'nın Doğu Akdeniz'e yerleşmesinin yanında, Balkan Devletleri'nin birleşip saldırıya geçmelerine yol açması bakımından da Osmanlı Devleti'ni olumsuz yönde etkilemiştir.¹¹ Rusya ise bu arada Balkanlardaki Ortodoksların himayesi amacıyla bir konfederasyon kurulmasına çalışmaktadır.¹²

II. Meşrutiyetin ilânından (1908) itibaren iktidarda bulunan İttihat ve Terakki, özgür birer devlet olarak uluslararası ortama katılan Yunan, Sırp ve Bulgarların durumunu inceleme ve gelişmelerini anlamaya bile girişmemiş, ulusal hedeflerine ulaşma gayretlerine tamamen tepkisiz kalmıştır. Zaten harp de, bu esnada iç ve dış politikada yapılan ağır hatalar sonucunda çıkmıştır. Bulgarlar, azınlıklara karşı yürütülen güvensizlik politikasından yararlanmış, “Balkan İttifakı” efsanesini gerçekleştirmiş ve harbi ateşlemeği başarmıştır.¹³ İttihat ve Terakki 1909'da değiştirilen “Kanun-i Esasi”yi Arnavutlara da uygulamaya başlayınca ilişkiler bozulmuş, ayaklanmalarına neden olmuştur.¹⁴ Ayrıca, Balkanlıların birleşmelerine engel teşkil eden kiliseler konusu, onların çıkarlarına uygun olarak çözülmüştür.¹⁵ Hıristiyan tebaa arasında devlete karşı bağlılığın artacağı düşünülmüş, 3 Temmuz 1910'da “Kiliseler Kanunu” çıkarılmıştır. Kanun, Balkan İttifakı'nın oluşturulmasını kolaylaştırmıştır. Ancak kamuoyu, Osmanlı Devleti'nden yeni ayrılmış olan Girit'in hukuken de Yunanistan'a bağlanmasına yönelik olarak Rumların çıkardığı ayaklanmanın gündemde olduğu bir dönemde, kanunun aceleye getirildiğini düşünmektedir.¹⁶ Zira Rumeli'de yaşayan bütün vatandaşların öncelikli sorunu, bölgede

⁴ İbrahim Artuç, *Balkan Savaşı*, İstanbul: Kastaş Yayınevi, 1988, 38.

⁵ Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt I, Ks. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, 183. Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, 60-93. Anlaşma şartlarına göre; Bulgaristan kendi topraklarında, komite ve çete kurulmasını yasak edecek, Osmanlı topraklarında asayiş bozmaya çalışanları cezalandıracaktır. Osmanlı Devleti de ihtilalcileri affedecek, Bulgaristan'a kaçmış olan Bulgarların geri dönmelerine müsaade edecek, Türk tebaası Bulgarları idare ve adliye memuriyetinde kullanacaktır.

⁶ Artuç, *Balkan Savaşı*, 39.

⁷ Turgut Işıksal, “Makedonya Üzerinde Oynanan Oyunlar ve Bilinmeyen Bir Nüfus Sayımı”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 43, (Nisan 1971), 13-19.

⁸ Mahmut Belig, “Balkan Harbi'nin Siyasi Yönden İncelenmesi”, Haz. Kurtuluş Sevinç, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 80, (Eylül 2003), 52-60.

⁹ Yusuf Hikmet Bayur, *Türkiye Devletinin Dış Siyaseti*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1973, 5-7.

¹⁰ Belig, “Balkan Harbi'nin Siyasi Yönden İncelenmesi”, 52-60.

¹¹ Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi*, 1. Kitap, 3. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2008, 35. Hamza Eroğlu, *Türk İnkılâp Tarihi*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1982, 69. Ouchy (Uşi) Barış Antlaşması, 18 Ekim 1912'de, İsviçre'nin Lozan şehrinde imzalanmıştır. Buna göre Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya bırakılmış, geçici olarak işgal altında bulunan ve Yunanistan'ın ele geçirmesinden çekinilen Rodos ve On iki Ada üzerinde de İtalya hak sahibi olmuştur.

¹² Bekir Sami Seçkin, “Rusların Balkanlarda bir Konfederasyon Kurma Teşebbüsleri”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 17, (Şubat 1969), 29-33.

¹³ Ahmed Bedevi Kuran, *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Milli Mücadele*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012, 572-582.

¹⁴ Artuç, *Balkan Savaşı*, 55-71.

¹⁵ İhsan Sabri Balkaya, *Ali Fethi Okyar (29 Nisan 1880-7 Mayıs 1943)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005, 21-29.

¹⁶ *Takvim-i Vekayi, İkdâm*, 4 Temmuz 1910; “Rumelide Münâzaunfih (kavgalı) Kilise ve Mekteplere Dair Kanun”. Hasan Tamer Kerimoğlu, “Kilise ve Mektepler Kanunu Örneğinde II. Meşrutiyet Döneminde İttihatçı-Rum İlişkileri”, *Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt VI, Sayı 14, (2007), 3-25.

huzur ve refahın sağlanabilmesidir.¹⁷ Fakat şu da bir gerçektir ki, İttihat ve Terakki gibi çağdaş bir örgütün gelişmelere bir şekilde ağırlığını koyacak olması, Balkan Devletleri'ni aceleci davranmaya itmiştir. Zira zaman ilerledikçe Makedonya'nın paylaşılması çok daha güç olacaktır. Dolayısıyla mevcut iktidar Balkan Devletleri için iyi bir fırsattır.¹⁸ Osmanlı Devleti, II. Meşrutiyet'in ilânından beri karşılaştığı dış ve iç sorunları çözmeye uğraşırken, Balkan Devletleri servet ve nüfuslarına oranla güçlü bir ordu hazırlamışlardır.¹⁹ Osmanlı Ordusu'nda ise karşıt akımlar başlamış, bazı subaylar "*Halâskâr Zâbitân*" örgütünü kurmuşlardır.²⁰ Örgütün faaliyetleri, ordu içinde parçalanmaya neden olmuş, özellikle birlik komutanları arasında yaşanan çatışmalar çerçevesindeki etkileri Balkan Harbi esnasında görülmüştür.²¹ Aslında Osmanlı Devleti, harbe siyaseten ve askeri bakımdan hazır değildir. Oysa harp asırlardan ve bilhassa son dört seneden beri oluşan gelişmelerin sonucudur.²² Balkan Devletleri arasındaki birlik Osmanlı'dan toprak koparma ilkesine dayalı olup, Romanya bir Balkan Devleti olmasına rağmen ittifak dışında bırakılmıştır.²³ Balkanlar'da ilk ittifak Bulgaristan ile Sırbistan arasında 13 Mart 1912'de yapılmıştır.²⁴ Bulgaristan ile Yunanistan arasında ise önce 29 Mayıs 1912'de gizli bir yardım anlaşması imzalanmış, bunu 22 Eylül'deki askeri anlaşma izlemiş, böylece Yunanistan da Osmanlı Devleti'ne karşı Bulgaristan ve Sırbistan'ın yanında yer almıştır.²⁵ 5 Ekim'de, askeri bir uzlaşma ile tamamlanan anlaşmaya göre, savaş halinde Bulgarların 300.000, Yunanlıların 120.000 asker çıkarmaları, Bulgarların önemli bir kısmıyla Makedonya'nın üç vilâyetine saldırmaları kararlaştırılmıştır.²⁶ Bulgaristan'a karşı beslediği sempati ve güven duygusuyla Karadağ da bu ittifaka dahil olmuştur.²⁷ Bulgaristan-Sırbistan ve Karadağ arasındaki anlaşmaya göre Sırbistan 120.000, Karadağ ise aynı amaçla 40.000 kişilik bir ordu ayıracaktır.²⁸ Balkan İttifak Devletleri 30 Eylül'de, Osmanlı Devleti ise 1 Ekim'de genel seferberliklerini ilân etmişlerdir.²⁹ Büyük Devletler, Balkanlar'da bir savaş çıkmasından ve statükonun değişmesinden yana olmayıp, muhtemel bir savaşın tüm Avrupa'yı saracağı endişesindedir.³⁰ Ancak, Bulgaristan, Karadağ, Sırbistan ve Yunanistan'ın, koştukları imparatorluğa karşı birleşmelerinde Büyük Devletlerin dış siyaseti önemli bir rol oynamıştır.

Halen Osmanlı İmparatorluğu iktidarında olan tarafsız "*Büyük Kabine*"yi, İttihat ve Terakki örtülü olarak desteklemekte, ancak başta Hürriyet ve İtilâf Fırkası olmak üzere diğer muhalifler hükümet ile çatışma halindedir.³¹ Zira 22 Temmuz 1912'de Gazi Ahmet Muhtar Paşa'nın kurduğu hükümet dayanacak bir partiden ve programından yoksundur. Balkan İttifakı'nın varlığından ve amacından da bilgisi yoktur.³² Nitekim 29 Temmuz'da, üç yıllık askerlik süresini doldurmuş 100.000 kadar eğitilmiş ve tecrübeli askerin terhisine karar vermiştir.³³ 2 Ekim'de İttihatçılar bir bildiri yayınlayıp, siyasal anlaşmazlıkların bir tarafa bırakılarak, vatan topraklarına saldırı hazırlığında bulunan düşmana karşı halkın hükümet yanında olmasını tavsiye etmektedir.³⁴

¹⁷ *Sabah, İkdâm, Tanin*; 4-5 Temmuz 1910. *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, 96. İnikat, 6 Haziran 1325.

¹⁸ Sina Akşin, *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, 5. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009, 320-367.

¹⁹ Mehmet Nihat, *Balkan Harbi ve Trakya Seferi 1328-1329*, Cilt I, İstanbul: Erkan-ı Harbiye-i Umumiye, 1928, 11.

²⁰ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952)*, İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları A.Ş. Basımevi, 1952, 345-358.

²¹ Şevket Süreyya Aydemir, *Enver Paşa, Makedonya'dan Orta Asya'ya*, Cilt II, İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Baskı, 1986, 255-257. *Tanin*, 13 Temmuz 1328. *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, Kırkaltıncı İnikat, 21 Temmuz 1328 (1912). Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, Cilt II, Ankara: TTK Basımevi, 8. Baskı, 2010, 850-852. Zeki Arıkan, "Balkan Savaşı ve Kamuoyu", *Dördüncü Askeri Tarih Semineri, Bildiriler*, Ankara: Gnkur, ATASE Yayınları, (1989), 170-171. "*Halâskâr Zâbitân*", yaşananlar ve *Meclis-i Mebusan*'ın bunlara tepkisi hakkında, Meclis Başkanı Halil Bey'e aşağılayıcı bir mektup yollama cesaretini dahi göstermiştir. Bunun yanında Harp başlarken ağızlarındaki nakarat; "*Biz muharebe edemeyiz*" sözleridir.

²² Mehmet Nihat, *Balkan Harbi ve Trakya Seferi 1328-1329*, Cilt I, 11.

²³ Fethi Okyar, *Üç Devirde Bir Adam*, Haz. Cemal Kutay, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1980, 167.

²⁴ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II nci Cilt 3 ncü Kısım, Edirne Kalesi Tarafındaki Muharebeler, Haz. (E) Kur Alb. Şadi SÜKAN, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1980, 10-12.

²⁵ *Balkan Harbi (1912-1913)*, I nci Cilt, Harbin Sebepleri, Askeri Hazırlıklar ve Osmanlı Devleti'nin Harbe Girişi, İkinci Baskı, Haz. (E) Kur Alb. Neşat HALLI, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1993, 48.

²⁶ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi II. Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, 289-298. (Bu üç vilâyet; Selanik, Kosova ve Manastır'dır.)

²⁷ *TSK Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Edirne Kalesi Tarafındaki Muharebeler, 13.

²⁸ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), III ncü Cilt 2 nci Kısım, Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, Haz. (E) Tümğ. Raif YAŞAR, (E) Top. Alb. Hüseyin KABASAKAL, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1981, 22-23.

²⁹ *Balkan Harbi (1912-1913)*, Haz. (E) Top. Alb. Hüseyin KABASAKAL, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1979, 17.

³⁰ Karal, *Osmanlı Tarihi*, IX. Cilt, İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918), 295-296.

³¹ Karal, *Osmanlı Tarihi*, IX. Cilt, 305. Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler, İttihat ve Terakki Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi*, Cilt III, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1989, 459-468.

³² *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, 2 Temmuz 1328, 33. İnikat, Cilt: 3, 321-323.

³³ *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, 23 Temmuz 1328, 47. İnikat, 647-654. Rifat Uçarol, "Balkan Savaşı Öncesinde Terhis Olayı ve Seferberlik İlanı Sorunu", *Dördüncü Askeri Tarih Semineri Bildiriler*, Ankara: Gnkur. Basımevi, (1989), 267-270.

³⁴ Karal, *Osmanlı Tarihi*, IX. Cilt, İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918), 300-350.

1912 yılı Ekim ayı başında Darülfünun tarafından düzenlenen “Müzâheret (yardımlaşma) Mitingleri” sonrası “Bâb-ı Âli Nümayişi” adıyla yapılan ve “Berlin Antlaşması’nda belirtilen ‘Islahat Programına’ tepkinin esas alındığı” mitingte, “Örfi İdare” tedbirlerine uyulmamış, katılanların bir kısmı tutuklanarak “Divan-ı Harbi Örfi İdaresine” sevk edilmiştir.³⁵

1. Balkan Harbi’nin Birinci Safhası

“Meclis-i Vükelâ” 8 Ekim 1912’de yaptığı görüşmelerde; İtalya ile savaşın henüz sona ermediği, Arnavutluk, Yemen ve Asir’deki ayaklanmalar nedeniyle ülkede yönetimin zorlaştığı, devletin malî gücünün bir harbi sürdüreceği yeterlikte olmadığı, subayların siyasetle uğraşmaları nedeniyle orduda disiplinin bozulduğu, Balkan Devletleri ile bir harbe girmeyi kesinlikle arzulamadıklarını ileri sürmüşler, “Elden geldiği kadar harpten kaçınmak ve bu mümkün olmazsa geciktirmeye çalışmak...” kararını almışlardır. Büyük Devletlerden Balkan Devletlerine baskıda bulunmaları istenmiş, “Rumeli Vilâyetler Kanunu” ile öngörülen ıslahatın uygulanmasına süratle geçileceği bildirilmiştir. Büyük Devletler, yayınladıkları bildiri: “Rumeli’de barışı bozabilecek bütün hareketlerin kesin olarak karşısında olduklarını, yapılacak ıslahatı gerçekleştirmeği ele alacaklarını, bunun tersine eğer bir savaş çıkarsa, sonuç ne olursa olsun Rumeli’de statükonun değişmeyeceğini” belirtmişlerdir. Fakat aynı günün sabahı Karadağ, Osmanlı Devleti’ne harp ilân etmiştir.³⁶ 12 Ekim’de “Meclis-i Vükelâ”da Bulgaristan ve Sırbistan ile muharebe konusu görüşülmüş, Başkomutanlığa, durum elverişli olduğu anda taarruza geçilmesi bildirilmiştir.³⁷ 13 Ekim’de Balkan Devletleri, Berlin Antlaşması reformları hakkında Bâb-ı Âli’yi, elçileri vasıtasıyla uyarılmışlardır.³⁸ 14 Ekim’de ise “Halk hareketlerini ve taşkınlıkları önleyemediği, Balkanlarda kan dökülmesine engel olamadığı” gerekçesiyle bir nota vermişlerdir. 15 Ekim’de Balkan Devletlerindeki elçiler geri çağırılmıştır. Sırp ve Bulgar birliklerinin Türk sınırlarına tecavüze başlamaları nedeniyle de, Osmanlı Devleti kararını açıklamış, 16 Ekim’de orduya taarruz emri verilerek, harp fiilen başlamıştır.³⁹ 18 Ekim’de Yunanistan ve Bulgaristan, 20 Ekim’de ise Sırbistan, Osmanlı Devleti’ne savaş ilan etmişlerdir.⁴⁰

Balkan Harbi’ne yönelik tespit edilen en önemli gerçek, “Osmanlı Devleti ulusal güç unsurlarının, özellikle askeri bakımdan bu harbe hazırlıksız olduğudur.” Ordu, yıllarca ülkenin çeşitli bölgelerindeki ayaklanmalarda görev alarak yıpranmış, belirsiz askerlik süresi halkı olumsuz etkilemiş, eğitim faaliyeti önemli ölçüde aksamış, örnek alınan Alman askeri sistemi yüzeysel kalmış, birliklere tam olarak yansıtılamamış, orduya siyaset bulaşmış bu durum üst kademeler arasında yaygınlaşmış, rütbesiz erler dahi siyasi ortamın içine çekilmeye çalışılmıştır. Böyle bir orduyla, Makedonya ve Trakya cephelerinde, Bulgaristan, Sırbistan, Karadağ, Yunanistan gibi dört ayrı devletle muharabeye girilmiştir. Aslında Balkan Harbi, Harp Okulu ve Akademilerinde eğitim almış her Türk Subayı için endişe edilmeyen, beklenen, kaçınılmaz bir durumdur.⁴¹ Osmanlı birlikleri, Doğu ve Batı Ordusu olarak teşkilatlanmıştır. Başkomutan Vekili Nazım Paşa’dır. Doğu Ordusu Abdullah, Batı Ordusu Ali Rıza Paşalar emrindedir.⁴² Ancak 17 Ekim 1912 günü ordu, genel bir savaşın sorumluluğunu alamayacak kadar güçsüzdür. Zira mevcudu, (Doğu Ordusu mevcudu 115.000, Batı Ordusu ise 188.000’dir.) kadrosuna göre 1/3 oranında eksiktir. Buna karşın İttifak Ordularının mevcudu, Batı Cephesinde 255.000, Doğu Cephesinde 213.000’dir.⁴³ Doğal olarak bu mukayese tamamen mevcutlarla ilgilidir. Silah gücü, sevk ve idare yeteneği, lojistik destek, moral gibi hususları da ilave ederek değerlendirmek gerekir.

Harbin ilk safhasında; Doğu Ordusu, 21-23 Ekim 1912’de Edirne-Kırkkilise arasında Bulgar Ordusu’na, 22 Ekim’de Kosova’da Sırp-Yunan Orduları’na yenilmiştir. Limni Adası, Yunan kuvvetleri tarafından işgal edilmiş ve Mondros Limanı bir üs haline getirilmiştir.⁴⁴ 23-24 Ekim’deki muharebelerde Bulgarlar Kırklareli’ni ele

³⁵ Alemdar, Tanin, Sabah, 3-4 Ekim, 8-10 Ekim 1912. Yücel Aktar, “1912 Yılı Harp Mitingleri ve Balkan Harbine Etkileri”, *İkinci Askeri Tarih Semineri Bildiriler*, Ankara: Gnkur. Basımevi, (1985), 114-136.

³⁶ Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt II, Kısım 1, Trablusgarp ve Balkan Savaşları Osmanlı Asyasının Paylaşılması İçin Anlaşmalar, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, 388-414. Tanin, 9 Ekim 1912.

³⁷ *Balkan Harbi Kronolojisi*, Haz. Askeri Tarih Uzm. Hülya Toker, Nurcan Fidan, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1999, 18.

³⁸ Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt II Kısım 1, 411-419. *TSK Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, EK-3, 762.

³⁹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), III ncü Cilt 1 nci Kısım, Vardar Ordusu ile Ustruma Kolordusunun Harekat ve Muharebeleri, Haz. (E) Kur. Alb. Reşat HALLI, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1979, 7.

⁴⁰ *TSK Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Edirne Kalesi Tarafındaki Muharebeler, 14.

⁴¹ *Balkan Harbi (1912-1913)*, I nci Cilt, Harbin Sebepleri, Askeri Hazırlıklar ve Osmanlı Devleti’nin Harbe Girişi, İkinci Baskı, Haz. (E) Kur Alb. Neşat HALLI, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1993, 80-85.

⁴² *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, *Balkan Harbi (1912-1913)*, I-IV ncü Ciltler ve VII. Cilt *Deniz Harekatı* Ankara: Gnkur. Basımevi.

⁴³ *Balkan Harbi (1912-1913)*, 32.

⁴⁴ *TSK Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, 213-215, 328.

geçirmişlerdir.⁴⁵ 28 Ekim-2 Kasım tarihleri arasındaki Lüleburgaz Muharebeleri sonrası Osmanlı Ordusu Çatalca mevzilerine doğru çekilmeye başlamıştır.⁴⁶ Kasım ayında ise Batı Ordusu, Yanya, İşkodra ve Manastır'da Doğu Ordusu da Vize-Lüleburgaz genel hattında, Bulgarlara karşı savunmağa çalışmaktadır. 28 Ekim-2 Kasım arasında Pınarhisar-Lüleburgaz bölgesinde yapılan muharebelerde Doğu Ordusu, başarılı olduğu halde bu durumdan yararlanılamamıştır. Başkomutan Vekili Nazım Paşa'nın harbe son verilmesi için verdiği emir ve hükümete çektiği telgraf üzerine, Doğu Ordusu Çatalca hattının gerisine çekilmiş ve bu cephedeki başarı kendiliğinden Bulgar Ordusu'na bırakılmıştır.⁴⁷ Osmanlı ülkesinde meydana gelmekte olan karışıklıklar üzerine, Büyük Devletler, Osmanlı denizlerine savaş gemilerini yollamışlardır.⁴⁸ Bu safhanın sonunda, Osmanlı Devleti uluslararası ortamda birçok temasta bulunmuş, Büyük Devletlerin arabuluculuk girişimlerini talep etmiştir.⁴⁹ Aynı günlerde Osmanlı Ordusunda kolera salgını başlamış, karşı tedbirler geliştirilmeye çalışılmıştır.⁵⁰ Nihayet, 4 Aralık günü saat 02.30 itibarıyla Osmanlı Devleti, Yunanistan hariç diğer Balkan İttifak Devletleriyle ateşkes yapmıştır.⁵¹ 5 Aralık'ta Bulgarlarla tarafsız bir bölge kurulmuş ve aynı gün Papas Çeşme'de durumu onaylayan bir mütareke protokolü imzalanmıştır.⁵² Harp sonrası Londra'da düzenlenen Barış Konferansı, Osmanlı ve Balkan İttifak Devletlerinin katılımı ile 16 Aralık 1912 tarihinde Saint James Sarayı'nda başlamıştır. Ayrıca 17 Aralık'ta Büyük Devletlerin büyükelçileri de kendi aralarında toplanarak, Balkan sorununu çözmeye çalışmışlardır.⁵³ Ancak Londra Konferansı, kesin kararlar alınmadan sona ermiştir.⁵⁴ "Harp veya Sulha" devam kararı vermek üzere, 22 Ocak'ta "Saltanat Şurası" toplanmıştır.⁵⁵ 23 Ocak'ta gerçekleşen Bâbîâli Baskını sonrası istifa eden Kâmil Paşa Hükümeti yerine, Mahmut Şevket Paşa Hükümeti kurulmuştur.⁵⁶ Başkomutan Vekilliğine ise Ahmet İzzet Paşa atanmıştır.⁵⁷ Yeni iktidar işbaşına geldikten çok kısa bir süre sonra, 30 Ocak'ta Bulgar Başkomutanlığı; "Londra barış müzakerelerinin kesilmesiyle mütarekenin fesh edildiği ve savaşın, protokolün dördüncü maddesi gereğince, 3 Şubat 1913 günü saat 19.00'dan itibaren başlayacağını" bildirilmiştir. Mahmut Şevket Paşa Hükümeti de durumu kabullenmiş, böylece Balkan Harbi'nde ikinci kez silahlı çatışma devresi başlamıştır.⁵⁸

2. Balkan Harbi'nin İkinci Safhasındaki Kritik Günler; "Bolayır ve Şarköy Muharebeleri"

2.1. Harekâtın Yapıldığı Coğrafi Bölge

"Bolayır Muharebeleri ve Şarköy Çıkarması"nın yapıldığı "Doğu Trakya", geçmişten beri birçok muharebeye tanıklık etmiş, Türk vatanının tarihi bir parçasıdır. Harbin yaşandığı bölge ise Doğu Trakya'da, Marmara Denizi ile Meriç arasındaki bölgenin güney kısmıdır. Güney sınırı Marmara ve Ege Denizine dayanmaktadır. Çanakkale Boğazı ile Saros Körfezi'nin güneyinde Gelibolu yarımadası vardır. Bu bölgenin dağları, Ergene Havzası'nı, Marmara'dan ve Saros Körfezi'nden ayırır. Tekirdağ silsilesi bölgenin en yüksek dağdır. Bunu Gelibolu Dağlarıyla birleştiren alçak dağlar Bolayır savunma hattını meydana getirirler. Çanakkale Boğazı'nın iki tarafında, savunma için denize karşı, kıyı tahkimatı vardır. Fakat boğazın karadan savunulması için tahkimat yapılmamıştır. Bu sebeple kıyı tahkimatının gerisi ve Gelibolu yarımadasının batı kıyıları tamamen açıktır. "Bolayır Savunma Hattı" batıda ve yarımadanın en dar yerinde kurulmuştur. Uzunluğu yaklaşık 5 km. kadardır. Cepheden 4-5 km geride ikinci bir savunma hattı daha bulunması Bolayır'ın ele geçirilmesini bir kat daha zorlaştırır. Elde yeterli kuvvet bulunduğu takdirde, yarımadayı ileriden savunmak daha uygundur. En uygun

⁴⁵ TSK Tarihi, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Edirne Kalesi Etrafındaki Muharebeler, 154-156.

⁴⁶ Mehmet Nihat, *Balkan Harbi, Trakya Seferi*, III. Cilt, 505-520.

⁴⁷ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Şark Ordusu, II nci Cilt 1 nci Kitap, Birinci Çatalca Muharebesi, Haz. (E) Kur. Alb. M. Kadri ALASYA, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1983, 4.

⁴⁸ Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt II Kısım 2, 148-155.

⁴⁹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Şark Ordusu, II nci Cilt 1 nci Kitap, Birinci Çatalca Muharebesi, Haz. (E) Kur. Alb. M. Kadri ALASYA, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1983, 4.

⁵⁰ Metin Ayışığı, "Balkan Savaşları Esnasında Kolera ile Mücadele", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt 126, Sayı 248, (Eylül-Ekim 2020) 49-64.

⁵¹ TSK Tarihi, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Edirne Kalesi Tarafındaki Muharebeler, 253.

⁵² TSK Tarihi, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Şark Ordusu, 268-271.

⁵³ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II nci Cilt, 2 nci Kısım, 2 nci Kitap, Şark Ordusu II. Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması, Haz. (E) Hv. Tuğg. Hikmet SÜER, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1981, 13.

⁵⁴ TSK Tarihi, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II. Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması, 17-19.

⁵⁵ Ali Fuat Türkeldi, *Görüp İştittiklerim*, 5. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2010, 83-98.

⁵⁶ Mahmut Belig, "Balkan Harbi'nin Siyasi Yönden İncelenmesi (IV)", Haz. Kurtuluş Sevinç, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 83, Aralık (2003), 48-49.

⁵⁷ Celal Bayar, *Ben de Yazdım Milli Mücadeleye Gidiş*, Cilt IV, İstanbul: Baha Matbaası, 1972, 35-36.

⁵⁸ TSK Tarihi, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II. Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması, 20-21.

savunma hattı, Kazanağzı Deresi - Eksamil Tepesi - Ardıçlı Sırtı - Saros Körfezidir. Mevzi, biraz uzun olmasına rağmen, savunma için gereken şartların hemen hepsini içermektedir. Yanları denize dayanır ve sol yanının ilerisinde, yalnız köprülerinden geçilen Kavak Suyu vardır. Bölgede önemli bir yükselti olan Korudağ, Tekirdağ silsilesiyle beraber savunma için uygundur. Saros Körfezi’ne yapılacak çıkarmalara karşı da savunmaya elverişli olup; Tekirdağ, Malkara, Enez istikametlerini yandan tehdit etmektedir.⁵⁹ (Kroki-1)

2.2. Genel Durum, Plânlamalar ve Harekâta Katılan Birlikler

Türk Birlikleri genel bir harekât plânından yoksun, ancak muharebeye hazırlıklı olarak Çatalca ve Bolayır cepheleindedir. 3 Şubat, saat 19.00’den itibaren, başlaması muhtemel muharebe için Başkomutan Vekili öncelikle, Çatalca Ordusu’nun bulunulan hatları ve Bolayır’ın her koşulda savunulmasını emretmiş, gelişmelere göre karar verilmesini uygun bulmuştur.⁶⁰ Çatalca’dan yapılacak bir taarruz harekâtının mahzurları anlaşılmış, Edirne’nin düşmandan kurtarılması için karadan ve denizden müşterek bir harekâtın yapılması daha uygun bulunmuştur.⁶¹ Seçilen hedef ulusal strateji kapsamında, harbi sona erdirecek amaca ulaşılması bakımından uygun görülmektedir.⁶² Gelibolu yarımadasında mütareke hattının geçtiği Kavak Suyu, taarruza çıkış için elverişli bir arazi olarak değerlendirilmiştir. Zira buradaki Bulgar Kuvvetleri, keşif raporlarına göre de güçsüzdür. Çatalca Cephesi’ndeki Türk Birlikleri ise Bulgar Kuvvetleri’ne nazaran daha zayıftır. Diğer taraftan taarruzun asıl hedefi olan Edirne, Çatalca’ya göre Kavak Suyu hattına çok daha yakındır. Zaten harpte kesin sonucun elde edilmesi ve hareket serbestisinin sürdürülmesi için de taarruzi harekât gerekmektedir.⁶³ Asıl önemli husus ise bu hattın gerisinde İstanbul gibi bir başkentini korunması riski yoktur. Çatalca Cephesi’ndeki Türk Ordusu karşısındaki büyük Bulgar Ordusu’nu halen bulunduğu mevzilerde tutabilecektir. Olumlu diğer bir etken ise; “*Harekâtı yapacak Mürettep 10. Kolordu ve Çanakkale Boğazı Kuva-yı Mürettebesi’nin iki tümeni*” yeniden teşkil edilmiş, tüm eksiklikleri giderilmiş ve harekâta hazır bir durumda olup, muharebe kabiliyetleri de oldukça iyidir.⁶⁴ Plânlama çerçevesinde sağlanması tasarlanan siklet merkezi, kesin sonuç alınacak yerde ve zamanda düşmanın gücünden üstün muharebe imkânının toplanabilmesidir. Uygulanabilmesi ise sayıca az durumda olan kuvvetlerin muharebe üstünlüğünü gerektirmektedir.⁶⁵ Harekât alanı belirlenen kuvvetler ile manevra yapılmasına oldukça elverişlidir. Bütün bu varsayımlar dikkate alınarak; “*Şarköy çıkarmasıyla beraber, Bolayır Cephesi’nden yapılacak taarruz harekâtı plânı*” ortaya çıkmıştır. Amaç düşmanın iki kuvvet arasında sıkıştırılarak imhası, harekâta devamla Edirne’nin ele geçirilmesidir.⁶⁶ Ulusal ve askeri güçlerin oluşturduğu muharebe gücünün kesin sonuç sağlayacak şekilde kullanılması için emir-komuta birliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu sayede kuvvetlerin ortak bir gaye uğruna koordineli olarak hareketi sağlanacaktır.⁶⁷ Ayrıca baskını önlemek, hareket serbestisini korumak ve dost kuvvetler hakkındaki bilgiyi düşmandan gizlemek amacıyla harekâtın emniyeti de göz önünde tutulmuştur.⁶⁸ Bu safhada Türklerin Çatalca Ordusu büyük bir değişikliğe uğramamış, birinci hatta üç kolordu, ihtiyatta diğer üç kolordu yerlerini korumuşlardır. (Kroki-2)

Bolayır Mevzileri’nden ileri harekâtı, “*Akdeniz Boğazı Kuva-yı Mürettebe Komutanlığı*”nın yapması plânlanmıştır. Kolordu gücündeki bu kuvvetin karargâhı Eceabat’ta olup, mütareke sona erince bir kısmı ile Bolayır mevziindeki Merkez Tabya’ya intikâl etmiştir. Komutanı Fahri Paşa, Kurmay Başkanı Binbaşı Ali Fethi (Okyar), Harekât Şube Müdürü Binbaşı Mustafa Kemal’dir (Atatürk). Buna bağlı; 27. *Mürettep Nizamiye Tümeni*; mütareke süresince Eceabat civarında bulunmuştur. Mütarekenin kaldırılmasıyla birlikte 31 Ocak’ta ileri alınarak, karargâhı Bakırköy’e, 73. Alay Kavaklı ve civarına, 79. Alay Bakırköy’e, 80. Alay

⁵⁹ ATASE Arşivi 4-121, Klasör 328, Dosya H-9 Fih. 1-49, ATASE Arşivi 5/6960 Klasör 617, Dosya. H-4 Fih. 1-71.

⁶⁰ ATASE Arşivi, 1/64 Klasör, 130 Dosya, 37 Fihrist 1-2.

⁶¹ Mithat Sertoğlu, “Balkan Savaşı Sonlarında Edirne’nin Kurtarılması Hususunda Hemen Teşebbüse Geçilmesi İçin Atatürk’ün Harbiye Nezaretini Uyarısına Dair Bilinmeyen Bir Belge”, *Belleten*, Ankara: TTK, Cilt 32, Sayı 128, (Ekim 1968).

⁶² Oğuz Turan, *Türklerde Stratejik ve Taktik Düşünceler*, İstanbul: Belge Yayınları, 1986, 17.

⁶³ Carl von Clausewitz, *Harp Üzerine*, Çev. H. Fahri Çeliker, İkinci Baskı, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1991, 493-501. “... İnisyatifin kullanılmasına, kendi istediğinin düşmana kabul ettirilmesine, muharebenin süratine ve ahengine, cereyan tarzının tespitine, düşmanın zayıf taraflarından ve gelişen durumlardan yararlanılmasına, beklenmedik gelişmelerin karşılanmasına imkân sağlamaktadır.”

⁶⁴ ATASE Arşivi, 5/6960 Klasör 617, Dosya H-1, Fihrist 1-1, 1-2.

⁶⁵ B. H. Liddell Hart, *Strateji Dolaylı Tutum*, Çev. Cemal Enginsoy, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1973, 360-362.

⁶⁶ ATASE Arşivi, 5/6960 Klasör 617, Dosya H-1 Fih. 1-35, 1-36; Dosya 3, Fih. 155.

⁶⁷ Oğuz Turan, *Türklerde Stratejik ve Taktik Düşünceler*, İstanbul: Belge Yayınları, 1986, 22.

⁶⁸ Necati Ulunay Ucuşatar, *Klasik Türk Harplerinin Millî Mücadeleye Tesirleri*, İstanbul: Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı Yayını, 1995, 50-51.

Cevizli-Bakırköy, Tümen Bağlı Birlikleri Bakırköy ve civarına yerleşmişlerdir. 2 Şubat günü birlik Gelibolu'ya intikal etmiş, 4 Şubat'ta ise Bolayır'ın güney-doğu kanadını oluşturan Aytabya mevziinin gerisine yanaşmıştır. Tümen Komutanı Mustafa Paşa, Kurmay Başkanı Kolağası Ali Rıza'dır. (*Kolağası: Osmanlı Ordusu'nda Yüzbaşı ile Binbaşı arasındaki bir rütbe*) Mürettep Gelibolu Nizamiye Tümeni; mütareke sonlarına doğru, kuruluşunda bulunan Mersin ve Kütahya Redif alayları kendi tümenlerine iade edilmiş, yerlerine muharebe kabiliyeti olan 8. ve 9. Nişancı Alayları verilmiştir. Böylece yeniden teşkil edilen Mürettep Nizamiye Tümeni'nin, 8. Nişancı Alayı Bolayır Mevziinde, 9. Nişancı Alayı Kavak'ta, Trabzon Alayı ise Gelibolu-Kavaklı-Ayailya hattındadır. Tümen Komutanı Albay Necip, Kurmay Başkanı Binbaşı Rüştü'dür. Ayrıca; "*Çanakkale, Afyonkarahisar, Edremit Redif Tümenleri ve Menderes Müfrezesi*" vardır.

Şarköy Çıkarma Harekâtı'nı ise; Başkomutanlık Genel Seyyar İhtiyatı olan Mürettep 10. Kolordu'nun yapması plânlanmaktadır. Bu birlik düşmanın Çanakkale Boğazını zorlaması, Anadolu kıyılarına asker çıkarması ve aynı zamanda Çatalca'da yaşanması muhtemel bir muharebede kullanılmak üzere, 1 Ocak 1913'te teşkil edilmiştir. Kolordu Komutanı Hürşit Paşa, Kurmay Başkanı Yarbay Enver'dir. Karargâhı İstanbul'da Harbiye Nezaretindedir. Esas unsurları, İstanbul'daki *Aşiret Süvari Tümeni*, Kartal ve Tuzla'da bulunan *Mameratülaziz (Harput) Tümeni*, İzmit ve Karamürsel'de konuşlu *31. Tümen* (Komutanı Ali Rıza Paşa, Kurmay Başkanı Tahir), Bandırma-Edincik-Erdek bölgesinde bulunan *32. Tümen* (Komutanı Neşet Paşa, Kurmay Başkanı Binbaşı Adil), Albay Nuri Müfrezesi'nden oluşmaktadır. Bu müfrezenin Kurmay Başkanı da Kolağası Süleyman Askeri'dir.⁶⁹

2.3. Bulgarların Durumu ve Faaliyetleri

Bulgarlar, 1 Şubat 1913'de Malkara ve Keşan merkezlerinden ileri hatları takviye maksadıyla Kavak Suyu'na doğru yanaşmıştır.⁷⁰ Başkomutan Vekili; "*Harekâtın 3 Şubat 1913 günü saat 19.00'da başlamasıyla birlikte Mürefte-Şarköy-Kavak hattının, 4. Ordu tarafından ele geçirilmesini, Bolayır istikametinin kuvvetli keşif müfrezeleri ile taranmasını, Gelibolu yarımadasının içerisine fazla nüfuz ederek kuvvetlerinin kaptırılmamasını, ordunun sol yanının muhtemel Türk çıkarmalarına, özellikle Tekirdağ - Şarköy hattına karşı korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını*" emretmiştir.⁷¹ Bulgarların bu cephedeki 4. Ordusu; "*Müstakil Tümen (3 Tugaylı), (Gn. Nazlimof); 2. Tümen (3 Tugaylı), (Gn. Kuvacef); 7. Tümen (3 Tugaylı), (Gn. Todorof); Makedonya ve Edirne Milis Tugayı'ndan (Yb. Peçelarov)*" oluşmaktadır. Ordu Komutanı, mütarekenin sona ermesi ile harekâtın başlamasına kadar geçecek süreden yararlanmak üzere 2. ve 7. Tümenler ile Makedonya-Edirne Milis kuvvetlerinin, buldukları yerlerden mütareke hattına doğru yanaşmalarını emretmiştir. Çünkü alınan son haber, Türklerin Bolayır istikametinden taarruz ile Şarköy-Tekirdağ-Silivri arasındaki bir bölgeye denizden çıkarma yapacağıdır. Bulgar ordusunun ileri harekâtına, Türk birlikleri etkili bir müdahalede bulunmayınca, Edirne'yi düşürmek için de büyük bir fırsat doğmuş, emniyet içerisinde hareket imkânı sağlanmıştır. Mütareke döneminde endişeyle düşünülen, "*Türklerin Edirne'ye taarruzu*" ihtimali de sona ermiş, 2. Bulgar Ordusu bütün gücüyle, gerisinden de emin olarak Edirne'ye yönelmiştir. 7. Tümenin, Bolayır karşısında bırakılması ve 2. Tümen ile Makedonya-Edirne Milis Müfrezesi'nin, Tekirdağ ve Şarköy arasındaki sahil kısmını örtmesi uygun görülmüştür. Diğer kuvvetlere "*7. Tümenin açık kalan kanadının emniyet altına alınması, gerekirse bu tümene yardımı, elde büyük bir ihtiyatın bulundurulması, Turhan bölgesinde bulunan Süvari Tugayının Başkomutanlık emrine girmek üzere geriye gönderilmesi*" emredilmiştir.

Açıkçası 4. Ordu, yaptığı bu harekât sayesinde, Gelibolu yarımadasını en can alıcı yerinden tıkamış ve Türk kuvvetlerini boğazın manevra ve hareket kabiliyetinden yoksun bulunan dar kısmına mahkûm etmiştir. Ayrıca Türk kuvvetlerince Şarköy çıkarma bölgesi yeteri kadar kuvvetli tutulmayınca Bulgarlar bu bölgeye hâkim yerleri de kolaylıkla ele geçirmişlerdir. Dolayısıyla Türklerin yapması mümkün olan çıkarma harekâtını da bu suretle zora sokmuşlardır. Bölgeyi savunmakla görevli Türklerin, Kavak Müfrezesi ise donanmanın deniz topçu desteğine rağmen buna engel olamamış, böylece Türkler başlangıçta elde etmeleri mümkün olan muharebe üstünlüğünü kaybetmişlerdir.⁷²

⁶⁹ *TSK Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II. Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması, 58-81. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, 858, 986, 1031; Mürettep; *Tertibolunmuş, tayin edilmiş, sonradan kurulmuş, Nizamiye; Kara ordusu, Redif, Terhis edilerek, ihtiyata geçirilen kur'a askerine verilen bir ad.*

⁷⁰ ATASE Arşivi, I-A/64 Klasör 131, Dosya H-3 Fih. 1-23.

⁷¹ *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Osmanlı Devri, Balkan Harbi, *Şark Ordusu İkinci Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması*, II. Cilt, II. Ks., II. Kitap, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1981, 112-122.

⁷² *TSK Tarihi*, Şark Ordusu İkinci Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması, 112-122.

2.4. Türklerin Durumu ve Faaliyetleri

Türkler bölgenin önemini kavrayamamış, gelecekte icra edilecek harekâtı dikkate alarak, cephe birlikleri ile karargâh arasındaki koordineyi sağlayamamışlardır. Hatta taarruz amacıyla gerekli olan arazi kesiminin ele geçirilip, elde tutulması için yapılan faaliyetler de sonuçsuz kalmıştır. Mürettep Kuvvetler Komutanlığı bu süreçte Genel Karargâhtan sürekli belirsiz, kapalı cevaplar almaktadır. Başkomutanlığın tam olarak ne yapmak istediği anlaşılamamıştır. Mütareke sonrası harbin genel sevk ve idaresi nasıl olacaktır? Amaç nedir? Bütün bunlar Mürettep Kuvvetler Komutanlığı tarafından bilinmemektedir. Oysa Mürefte ve Şarköy'ün işgali, elde bulundurulması mütareke esnasında rahatlıkla mümkündür. Zira bu yerler mütareke sınırlarının gerisinde, tamamen Türklerin elindedir. Genel Karargâh, “10. Kolordu'nun, Şarköy ve çevresine çıkarılması ve Bolayır'daki kuvvetlerle beraber genel bir taarruz yapılmasını” tasarlamaktadır. Fakat Mürefte ve Şarköy'ü işgal ettirerek düşmanın dikkatini o tarafa çekip, buradan bir taarruz yapılacağı hissini vermek de istememektedir. Ancak bu durumdan Mürettep Komutanlığın haberi yoktur. Hâlbuki buraların elde bulundurulması karaya çıkarılacak kuvvetler için hayati öneme sahiptir. Bunlar düşünülürken zaman geçmiş ve mütareke protokolü gereğince harekât başlamıştır. Zaten mütareke döneminde Bulgarlar, bölgedeki Rumlar ve Ermeniler vasıtasıyla Türk Kuvvetleri hakkında oldukça doğru bilgiler elde etmişlerdir. Hatta Türklerin telefon görüşmelerini dinlemeyi bile başarmışlardır. Çünkü Türkler sınırın ilerisindeki telefon hatlarını tamamen tahrip edememişler, belki de edemediklerinin farkında olmamışlardır. Eski hatlardan istifade etmek isteyen Bulgarlar, tesadüfen durumu anlamışlar, Gelibolu ile yapılan telefon görüşmelerinin tamamını dinlemeyi başarmışlardır.⁷³

3. “Bolayır Kara Harekâtı ve Şarköy Çıkarması” Hazırlıkları Sırasında Yaşananlar

Mürettep Kuvvetler Komutanlığı, üst komutanlıktan açık bir emir almadığından, bölgesindeki gelişmelere göre birliklerini sevk ve idare etmektedir. Genel Karargâh muhtemelen işi gizli tutmak ve baskın sağlamak için, Şarköy'e plânlanan çıkarmayı bildirmemiş, ancak son anda amacını hissettirecek emirler vermeye başlamıştır. Oysa anafikrin Mürettep Kuvvetler Komutanlığına bildirmesinde herhangi bir sakınca yoktur. Zira bu birliğin sevk ve idare yetkisi yüksek seviyede olup, genel stratejiyi bilmesinde yarar vardır.⁷⁴ 10. Kolordu'nun yapacağı harekât düşünülerek, İzmit'te bulunan 31. Tümenle bir bindirme ve çıkarma tatbikatı yapılması tasarlanmıştır. Yetersiz çıkarma araçları ve çok elverişsiz hava koşulları altında 3 Şubat'ta yapılan tatbikat, olumsuz bir şekilde sonuçlanmıştır. Ancak çıkarma ile koordineli olarak karadan harekât icra edecek birliklerin “taarruz zamanının tespiti” çok daha fazla önem kazanmıştır. Genel Karargâh bu harekât esnasında ihtiyat olarak bir birliğe daha görev vermeyi düşünmüş, Çatalca hattında bulunan 2. Kolordu'ya gerektiğinde süratle gemilere binmek üzere, Küçükçekmece, Yeşilköy ve Bakırköy'e hareket etmesi emredilmiştir. Aslında Hükümet, Büyük Devletlerin müdahalesinden çekinmekte, harekâta hemen başlanmasını istemektedir. Oysa 2. Kolordu'nun, 10. Kolordu ile aynı anda çıkarma yapması durumunda harekât dört/beş gün gecikebilecektir. Genel Karargâh, 6 Şubat günü Şarköy çıkarması hakkında Mürettep Kolorduyu bilgilendirmiştir. 10. Kolordu da, Mürettep Kuvvetler Komutanlığı'na; 8 Şubat'da yapılacak çıkarma harekâtı hakkında bilgi vermiş, düşmanın son durumunu sormuştur.⁷⁵ Bu arada 7/8 Şubat gecesi, 10. Kolordu tarafından görevlendirilen irtibat subayı Binbaşı Tevfik, Mürettep Kolordu Karargâhına gelmiş ve şu hususları iletmiştir; “... 10. Kolordu, 8 Şubat sabahı Şarköy ve İnceburun arasında karaya çıkmaya başlayacaktır. Mürettep Kuvvetler ile aynı gün yapılacak taarruza, öğleye kadar karaya çıkarılacak olan en az bir tümen katılacaktır. 10. Kolordu tarafından İstanbul'dan pek çok deniz aracı getirilmiş olup çıkarmanın geç kalma ihtimali yoktur.” Mürettep Kuvvetler Komutanının “Bir kolordunun hazırlıkları ne kadar mükemmel olursa olsun yine de bir çıkarmanın zaman meselesi olduğunu ve geç kalabileceğini” söylemesi üzerine; Binbaşı Tevfik : “Bu konuda her türlü şüphe ve tereddüdün gereksiz olduğunu, İstanbul gibi büyük bir limanda bütün bindirme ve çıkarma araçlarının bulunduğunu, ayrıca seyyar iskelelerin ve köprü dubalarının da hazırlandığını ve 10. Kolordu 8 Şubat akşamına kadar tamamen karaya çıkamasa bile, öğleye kadar İnceburun civarına Albay Nuri Müfrezesi'yle takviyeli bir tümenin çıkarılıp, bunların Mürettep Kuvvetlerin taarruzuna katılabileceklerini” ifade etmiştir.⁷⁶ Bunun üzerine artık bir tereddüt kalmadığından Mürettep Kuvvetlerin, 8 Şubat gününe ait taarruz emri kendisine not ettirilmiş, tümenlerin hareket tarzlarına

⁷³ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, “1912-1913 Balkan Harbinde Şarköy Çıkarması ve Bolayır Muharebeleri”, Haz. Hüsnü Ersü, Sayı 50, İstanbul: Askeri Matbaa, 1938, 20-32.

⁷⁴ ATASE Arşivi, 4-121 Klasör 328, Dosya H-7 Fih. 1-9.

⁷⁵ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 43-71.

⁷⁶ Ali Fethi, Askerî Mağlubiyetimizin Esbabı Muharririne Cevap, 25 Kanunuevvel 329, İstanbul: Matbuat-ı Hayriye Şürekası, 1335, 8-12.

ilişkin plânları açıklanmıştır. 7 Şubat 1913 akşamı, 10. Kolordu'yu taşıyan gemiler Şarköy'e doğru yola çıkmışlardır. Bunun üzerine Başkomutanlık Vekilliği, Mürettep Kuvvetler Komutanlığı'na, 7 Şubat, saat 21.15'te şu emri vermiştir:

"10. Kolordu bu akşam hareket etmiştir. Gemiler, Anadolu sahilinde Aksaz Burnu ile Şarköy arasında toplanarak gece yarısından sonra çıkarma hareketine başlayacaklardır. Gece yarısından itibaren Donanma, 10. Kolordu Komutanı Hürşit Paşa'nın emrine verilmiştir. Hürşit Paşa ile Donanma telsiz telgrafı vasıtasıyla irtibat kurmanız gerekmektedir. Mürettep 2. Kolordu'nun, iki tümeni 9 Şubat'tan itibaren birliklerini bindirmeye başlayacaktır. Çatalca Cephesi'nde düşman küçük çatışmalarla oyalanmaktadır. Düşmanın büyük kısmını geriye çekmiş olduğu kanaati oluşmaktadır. Bugünkü olayların ve düşmanın durumuyla ilgili görüşlerinizin süratle bildirilmesini ve gerek kendi kuvvetiniz, gerekse 10. Kolordu'nun harekâtı hakkında sık sık bilgi verilmesini... rica ederim..."

Bu emir sonrası, 10. Kolordu'nun da saat 18.00'de hareket edeceği, birliklerinin sabah saat 05.00'te Şarköy civarında bulunacaklarına dair mesaj gelmiştir. Söz konusu haber gerçekten çok önemlidir. Zira Mürettep Kuvvetlerin Bolayır cephesindeki taarruzları buna bağlı olarak başlamıştır. 8 Şubat'ta, Eksamil (Ortaköy) Sırtları'na yapılacak taarruza ilişkin emir birliklere tebliğ edilmiştir. Donanmaya da; "*Kuvayi Mürettep'in yarın sabah taarruza geçeceği, Zuhaf ile Nurülbahri'nin Bolayır'daki Mesudiye Zırhlısı'na katılmaları ve taarruza iştirak ile himaye etmeleri*" emredilmiştir. Başkomutanlık Vekilliğine ise; "*Yarın sabah Eksamil Sırtları'na yerleşen düşmana, doğudan kuşatılmak üzere taarruz edileceği ve bunun için gereken emirlerin tümenlere verildiği...*" bildirilmiştir.⁷⁷ Genel Karargâh, "*Şarköy Çıkarması*"na büyük önem vermektedir. Bu amaçla bir "*aldatma harekâtı*" da yaptırmıştır. Bu harekâtın amacı; çıkarmanın asıl yeri ve zamanı hakkında düşmanın yanıltılması olup, ihtiyatların zamanından önce, gerçek çıkarma yerinden farklı bir bölgede muharebeye sokulmasıdır. Bunun için gönüllülerden teşkil edilen ve Halil Bey'in komutasında oluşturulan birlikten yararlanılmıştır. Ancak, söz konusu birliğe başarabilme imkânından çok fazla görev yüklenmiş/beklenmiştir. Neticede plânlanan harekât arzu edildiği gibi gerçekleşmemiştir.⁷⁸

Bulgarlar, Şarköy ve çevresine çıkarma yapılması ihtimalini zayıf olarak görmektedir. Böylece İnceburun ile Şarköy arasındaki 12 km.'lik alan boş bırakılmıştır. Türklerin hazırlık hareketleri üzerine, Bulgar 7. Tümeni, Makedonya-Edirne Milis Tugayı ve 2 batarya ile takviye edilmiştir.⁷⁹

4. Mürettep Kuvvetler Komutanlığı İçin En Kritik Gün: 8 Şubat 1913 (26 Kanunisani 1328)

Bolayır Cephesi'nde düşman, 7. Tümen (9 Taburlu) ile Gelibolu yarımadasının berzahını (*kara parçasının iki deniz arasında kalan dar kısmı*) tıkayacak şekilde birinci hatta 49. Alay (3 Taburlu) Kavak Suyu-İnceburun arasında kıyı savunmasında, 50. Alay (4 Taburlu) ile ihtiyatta tertiplenmiştir. Cephe ihtiyatları; 26. Alay, Şarköy; 2. Tümen Keşan-Malkara-Tekirdağ yolunda; Makedonya-Edirne Milis Tugayları Mürefte-Çingirli arasında; Mürettep Süvari Tugayı ve Süvari Tümeni Tekirdağ'da bulunmaktadır.

27. Tümen ve Mürettep Nizamiye Tümen Komutanlıklarınca, 8 Şubat günü sabahı başlayan harekâta; 27. Tümen Bolayır'ın güneyinden ve Nizamiye Tümeni Bolayır'dan ikişer ana kol halinde ilerlemektedir. Nizamiye Tümeni ilerlemeye süratle devam ettiği halde, 27. Tümen geride kalmıştır. Zira düşmanın yoğun topçu ateşine maruz kalan birlikleri bazen durmaktadır. Bulgarların bu esnadaki topçu ateşi karşısında Türk Birlikleri'nde emir-komuta sistemi bozulmaya başlamış, bazı erler geriye doğru kaçmaya, subaylar da buna engel olmaya çalışmışlardır. Yaşananları, Hüseyin Ersü'nün şu sözlerinden anlamak mümkündür: "*... Alay komutanları ne taburlarını duruma ve maksada göre sevk ve idare ediyorlar, ne de Tümene bir haber yolluyorlardı. Bölükler adeta kendi kendilerine ilerliyorlardı...*" Ağır bir şekilde devam eden ileri harekât esnasında Nizamiye Tümeni ve 27. Tümen saat 10.30'a kadar bütün cephede düşmana 600 m. kadar yaklaşmıştır. Her iki tümen belirlenen hedeflerine doğru ilerlemektedir, ancak Şarköy cephesinden henüz hiçbir haber alınmamıştır. Genel Karargâha bilgi için durumun biraz daha açıklığa kavuşması beklenmektedir. Açıkçası; "*... İlk malumatın bir muzafferiyet haberi ile süslenmiş olarak verilmesi arzu edilmektedir.*" Bulgarlar ise mevzilerinde direnmekte ve saldırıda bulunan Türk Tümenleri'ne şiddetli ateşlerle karşılık vermektedir. 7. Tümen Komutanlığı'nca saat 10.00'da ihtiyat 50. Alay'a hareket emri verilmiştir. Saat 10.30 ile 13.00 arasında, 27. Tümen Cephesi'nde; bazı

⁷⁷ ATASE Arşivi 5/6960 Klasör 617 Dos. H-4 Fih. 1-50.

⁷⁸ Halil Paşa, *İttihat ve Terakki'den Cumhuriyete, Bitmeyen Savaş*, Haz. M. Taylan Sorgun, İstanbul: Yaylacık Matbaası, 7 Gün Yayınları, 1972, 122-130.

⁷⁹ *109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı*, Sayı 50, 79-80.

yerlerde hızla gelişen taarruzlar üzerine, Bulgarların gerideki mevzilerine çekildiğini gören Türk Birlikleri düzensiz bir şekilde düşman üzerine koşmaya başlamış, birlik komutanları buna engel olamamışlardır. Bulgar ihtiyat birlikleri duruma müdahaleye başlamıştır. Aynı anda ortalığı kaplayan sis, Bulgarlara önemli bir avantaj sağlamış ve yeniden düzenlenmelerini örtmüştür. 27. Tümen Komutanı Mustafa Paşa, sis dolayısıyla gereken emniyet tedbirlerinin alınması hakkında hiçbir emir vermemiş, ast birlik komutanları da onu izlemiştir. Harekâtın deniz topçu desteği ise saat 09.00'dan itibaren Mesudiye ile Nurülbahir Gemileri ile devam etmiş, düşman yandan ve geriden ateş altına alınmıştır. Nizamiye Tümeni'nin cephesinde saat 12.30'a kadar çok önemli bir gelişme olmamıştır. Tümen Komutanı Albay Necip, sis bulutunun da etkisiyle, 27. Tümen ile gereken koordineyi sağlayamamıştır. Türk Birlikleri'nin zaiyatı da giderek artmaktadır. Saat 13.00'e geldiğinde Bulgar Birlikleri yeniden tertiplenerek karşı taarruza geçmişlerdir.⁸⁰

27. Tümen cephesinde bir sonuç alınabileceğinden birliklerin ağırlık merkezi bu tarafa doğru kaymaktadır. Doğal olarak Bulgarlar da buna karşı tedbirler almakta, ihtiyatlarını muharebeye sokmakta ve karşı taarruzlar yapmaktadır. Nizamiye Tümeni cephesinde halen bir tehlike görünmemektedir. Ayrıca bu bölgede henüz kullanılmamış ihtiyat birlikleri vardır. Mürettep Kuvvetler Komutanlığı bunları kullanmamakta / kullanmak istememektedir. Halbuki daha geride Bolayır Mevzisi'nde, bir alay daha ihtiyatı vardır. Oysa bunlar kullanmış olsa, 27. Tümen geri çekilmeyecek, Bulgarların da mevzilerinden tamamen atılmaları mümkün olacaktır. Ayrıca bu saate kadar Genel Karargâha bilgi verilmemiştir. “Çıkarma Harekâtı” yapacak olan 10. Kolordu'dan da haber alamayan Genel Karargâh, gönderdiği “Çok acele” bir telgrafla: “Muharebenin ne şekilde gerçekleştiğine ve çıkarma hareketinin ne durumda olduğuna dair gayet hızlı haber verilmesini” istemiştir. Bolayır'dan düzenlenen kara harekâtı ile koordineli olarak Şarköy'e çıkarma yapacak olan 10. Kolordu'dan hiçbir haber gelmemekte ve Şarköy'de yaşanan gelişmeler hakkında Mürettep Kuvvetler Komutanlığı bilgi alamamaktadır. Aynı şekilde, 10. Kolordu Komutanlığı da Bolayır Cephesi'nde neler olduğunu bilmemektedir.

Taarruz harekâtına katılan Türk Birlikleri'nin ilk hedeflerini ele geçirmeleri esnasında çöken sis, aslında her iki taraf için de etkili olmuştur. Türkler, bir türlü disiplin sağlayamamış, erler âdeta çatışma bitmiş gibi hareket etmeye başlamış, bazı subaylar askerleri toplamaya çalışmışsa da yeterli olmamıştır. Ancak ateşin seyrekleşmesi düzenli bir şekilde çekilen Bulgarların durmasını ve yeniden toparlanıp karşı taarruz için hazırlanmalarını sağlamıştır. Böylece Bulgarlar, sisten de faydalanarak sessizce Türklerin 200 m. kadar yakınlarına sokulmuşlardır. 27. Tümen keşif ve emniyet faaliyetlerine gereken önemi vermemiş, Bulgarların geri döndüklerinden haberdar olmamıştır. Çöken sisin örtüsü altında yaklaşan Bulgarlar, 27. Tümene bütün cephesinden karşı taarruza geçmişlerdir. Her taraftan gelişen Bulgar taarruzuna, beklenmedik bir şekilde yakalanan 27. Tümen düzensiz bir şekilde geri çekilmeye mecbur kalmıştır. Tümen Komutanı Mustafa Paşa, oluşan zayıf ve yapılmakta olan geri harekâtı Mürettep Kuvvetler Komutanlığı'na bildirmiştir. Neticede Bulgarlar başlangıç mevzilerini yeniden işgal etmişlerdir. 8 Şubat, saat 14.00'te başlayan 27. Tümen'in düzensiz geri harekâtı gece yarısına kadar devam etmiş, Mürettep Kuvvetler Komutanı'nın cepheye müdahale amacıyla geliştirmeye çalıştığı tüm tedbirler de sonuçsuz kalmıştır. İşin ilginç yanı ise Bolayır'dan aynı anda hareket eden Nizamiye Tümeni, 27. Tümen'in düzensiz geri harekâtını âdeta izlemiş, herhangi bir destekte bulunmamıştır. Kolordu Komutanı Fahri Paşa, bu tümene de düzenli bir şekilde geri çekilmesini emretmiştir. Oysa bu cepheye Bulgarların ciddi bir girişimi yoktur. 27. Tümen'in çekilmesiyle rahatlayan 7. Bulgar Tümeni de daha fazla ilerlemeyi düşünmemiş eski mevzilerini işgalle yetinmiştir. Mürettep Kuvvetler Komutanı Fahri Paşa, henüz çıkarma harekâtı hakkında bir bilgi alamamıştır. Hâlbuki bu sıralarda 10. Kolordu'nun çıkarma harekâtı başlamış ve devam etmektedir. Aksi gibi onların da Bolayır Cephesi'nde cereyan eden olaylardan haberi yoktur. Mürettep Kuvvetler için artık uygulanacak en emniyetli hareket tarzı; “Birliklerin daha fazla düşmana kaptırılmadan ve zayıf verdirilmeden çıkış arazilerine çekilmesidir.” Saat artık 15.00'tir. Mürettep Kuvvetler Komutanlığı açık yanlarını, merkezde bulunan ve henüz bir yenilgiye uğramayan Nizamiye Tümeni'nin büyük kısmı ile himaye ederek, birliklerini geri çekmek arzusundadır. Buna karşın 7. Bulgar Tümeni de merkezde yalnız kalan Türk Kuvvetleri'ne karşı hiçbir teşebbüste bulunamamıştır. Mürettep Kuvvetler kara harekâtını gerçekleştirememiş, Şarköy'den yapılması tasarlanan çıkarma harekâtı da gecikince birliklerin morali tamamen bozulmuştur. Yaşanan bu felâket Genel Karargâha, 16.15'te; “Düşmanın üstün kuvveti karşısında eski düzenin alınması ihtiyacı doğmuştur. Ayrıntılı bilgi arz edilecektir. Hürşit Paşa'dan haber alınamamıştır...” şeklinde bildirilmiştir. Bu telgraftan biraz sonra 10. Kolordu'nun durumu hakkında Genel Karargâhın göndermiş olduğu şu şifre gelmiştir: “İlk piyade kademesinin bir direnişle karşılaşmadan bugün saat 13.00'te Şarköy'ün güneybatı

⁸⁰ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 94-120.

yakınında karaya çıktığı; Şarköy'de düşmanın ancak bir tabur kadar piyadesinin görüldüğü 10. Kolordu Komutanlığı'nın saat 14.10 da Barbaros'tan çektiği telgrafta bildirilmiştir." Ancak daha sonra 10. Kolordu'dan çıkarma harekâtının geciktiği hakkındaki haber gelmiştir. Bu duruma göre artık Mürettep Kuvvetler için çıkarma harekâtının bir faydası olmayacaktır. Çıkarma harekâtı ise 10. Kolordu mesajında belirtildiği gibi saat 10.00'da değil, daha geç başlamıştır. Dolayısıyla 27. Tümen ile Nizamiye Tümeni, 7. Bulgar Tümeni karşısında yalnız kalmıştır. Akşama doğru Nizamiye Tümeni'nin de bulunduğu yerde daha fazla kalması, kuşatılmasına sebep olacağından, bu birliklerin de artçı muharebeleri yaparak asıl mevziye çekilmeleri emredilmiştir. Kolordu Komutanı, Bulgarların ilerleme ihtimaline karşı, durumu tehlikeli ve eldeki kuvvetlerin Bolayır Mevzisi'nde dayanabileceklerini bile şüpheli görmektedir.⁸¹

Cephelerdeki gelişmelere göre Bulgarlar; ya çıkarma yapan kuvvetler karşısında zayıf kuvvetler bırakarak Bolayır Mevzisi'ne taarruz edecekler veya 10. Kolordu karşısında kuvvet toplayarak, çıkarmanın en hassas anında bu kolorduya yükleneceklerdir. Türkler açısından birinci durumda Bolayır Mevzisi'nde tutunabilmek sakıncalı olup, yarımadanın düşmesi ve boğazın elden çıkması gibi bir sonuç doğabilecektir. Bulgarlar ikinci hareket tarzını seçerse 10. Kolordu kötü bir duruma düşecek ve belki de karaya çıkan kuvvetleri çekilemeden imha edileceklerdir. Dolayısıyla, Türkler için her iki sakıncalı hareket tarzına çözüm; "Düşman, üstün kuvvetler toplamadan 10. Kolordu'nun da çekilmesi ve bu kuvvetlerin Bolayır Cephesi'ni takviye etmesidir." Bu maksatla Mürettep Kuvvetler Komutanlığı'nca, 10. Kolordu Komutanlığı'na mevcut durum ve muhtemel hareket tarzını içeren telgraflar yollanmış, aynı zamanda durum Genel Karargâh'a da bildirilmiştir. Genel Karargâh gelişmeleri saat 18.00'de öğrenmiş ve bunun üzerine, endişeye kapılmıştır. Bu cephede neler olmuştur? Birlikler niçin eski düzenlerini almak zorunda kalmışlardır? Acaba bir tehlike var mıdır? Tehlike varsa ne yapmak gerekir? gibi birçok soru akla gelmektedir. Verilen bilgi bunlara cevap vermekten uzaktır. Eğer durum tehlikeli bir safhaya girmişse, gerek Mürettep Kuvvetler ve gerekse 10. Kolorduyu düşükleri veya muhtemelen düşecekleri olumsuz durumlardan kurtarmak için alınması gereken tedbirler vardır. Bunun için de durumu net olarak, olduğu gibi bilmek gerekmektedir. Açıkçası; "Genel Karargâh, kesin sonuç alacağı bir harekete giriştiği bu bölgede bizzat bulunmamanın ve Mürettep Kuvvetler ile 10. Kolorduyu birlikte sevk ve idare etmek üzere, ayrı bir komutan tayin etmemenin" ağır yükünü çekmektedir. Gelişmeler hakkında tatmin edici bir haber alamayan Genel Karargâh, saat 19.00'da durumu Mürettep Kuvvetler Komutanlığı'ndan sormuştur:

"Düşmanın üstün kuvvetleri karşısında önceki düzenin alınması isteğe bağlı bir çekilme midir, yoksa bir ciddi hezimet midir? Eğer hezimet ise Hürşit Paşa Kolordusu bir tehlikeye uğramadan, Gelibolu'ya sevk edilmek üzere hemen bildiriniz. Eğer geri çekilmeniz zorunlu bir çekilme değilse, adı geçen kolordu ile mutlaka irtibat kurarak birlikte hareket ediniz. Bu Kolorduyu yalnız bırakmamak için, bugünkü taarruz hareketini yarın ihtiyatlı bir şekilde tekrarlayarak bu gece küçük müfrezelerle devamlı düşmanı taciz ediniz. Mürettep 2. Kolordu da yarın akşamdan itibaren sevk edilmeye başlanacaktır. Bu sorulara hemen kısa cevap verilmesi ve daha sonra gerekli açıklamanın gönderilmesi..."

Bunun üzerine Mürettep Kuvvetler Komutanlığı, "Zayıf durumu, birliklerin daha fazla yıpranmadan geri alınması, zamanında yapılması gereken çıkarma harekâtının başarısızlığı, yeniden bir taarruzun imkânsızlığı" hakkında Başkomutanlığa bilgi vermiştir. Genel Karargâh ise bu gelişmeler üzerine durumu tehlikeli görerek Barbaros Zırhlısı vasıtasıyla 10. Kolordu'ya, "Çekilme ve Gelibolu'ya hareket" hakkındaki emri vermiş, saat 23.00'te de Mürettep Kuvvetler Komutanlığı'na: "Uğranılan hasar ve kaybın miktarını" sormuştur. Verilen yanıtlardan, bu birliğin uğradığı felâketin derecesini ve gelişmeleri anlamıştır. Bu durumda "Şarköy çıkarmasını durdurmak ve Bolayır'ı takviye etmek gerekmektedir."⁸²

5. 10. Kolordu'nun Şarköy Çıkarması, 8-9 Şubat 1913 (26-27 Kanunisanı 1328)

Çıkarma harekâtı yapacak olan birlikleri taşıyan gemilerin, 8 Şubat 1913 sabahı saat 05.00'te Şarköy - İnceburun kıyısının 15 mil açığında toplanmaları emredilmiştir. Kolordu karargâhının birinci kademesi 7 Şubat saat 19.00'da Nilüfer Gemisi ile Galata Rıhtım'ından hareket etmiş, sabaha karşı saat 03.00'te Şarköy'ün güneyine varmıştır. Ancak etrafta diğer gemiler yoktur. Oysa, Türk Donanması bu kolordu emrine verilmiş, komutanının veya bir subayın, gece yarısı Şarköy ile Aksas Burnu arasında Nilüfer Gemisi'ni karşılaması emredilmiştir. Bu amaçla görevlendirilen irtibat subayı, Yarhisar Torpidosu'yla saat 05.00'te istenen yere

⁸¹ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 120-139.

⁸² "Mürettep Kuvvetler Komutanlığı, 8 Şubat günü yapılan muharebelerde; 15 subay, 867 er şehit vermiştir. 41 subay, 1.801 er yaralanmış, 555 er de kaybolmuştur. 170 civarında hayvan ise zayı olmuştur. Bulgarların kaybı ise; 4 subay, 110 er ölü ve 6 subay, 412 er yaralıdır." 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 134-143.

gelebilmıştır. Ancak Kolordu birliklerini taşıyan nakliye gemilerinden hiçbiri belirlenen yerlerde değildir. Bu durumda çıkarma harekâtı geç kalacak ve Bolayır’dan hareket edecek olan Mürettep Kuvvetler Komutanlığı ile koordine sağlanamayacaktır. Bu büyük sorunu ortadan kaldırmak için; “Çıkarma harekâtının ertesi sabaha bırakılmasına, gelecek nakliye gemilerinin Karabiga Limanı’nda toplanmasına ve donanmanın da, düşmanı aldatmak amacıyla aynı gün Ereğli ve Tekirdağ’ı bombalayarak gece Karabiga Limanı’na dönmesine karar verilmiştir.” Plânda yapılan bu önemli değişiklik, Mürettep Kuvvetler Komutanlığı’na da bildirilmiştir. Fakat bu telgraf gönderilmeden önce Bolayır Cephesi’nde harekât başlamıştır. 10. Kolordu’nun asıl hatası; zaman ve mekân hesapları yapmadan birliklerine: “Saat 05.00’te Şarköy önünde bulunun” şeklinde emir vermesidir. Zira bu kolordunun ana ast unsurları olan 31. ve 32. Tümenler çeşitli nedenlerle gecikmişlerdir. Genel Karargâhın da emrine rağmen Donanma Komutanı’nın, Barbaros, Turgut, Mecidiye, Yarhisar, Demirhisar, Sultanhisar’dan oluşturduğu kuvvet ancak saat 05.10’da Nara’dan hareket etmiş ve sabah olduktan sonra Şarköy önlerine gelebilmiştir. Fakat burada Nilüfer Gemisi’nden başka bir gemi olmadığından, donanma kıyıya yaklaşmayı açıkta beklemeye başlamıştır. Bu arada saat 08.00 olmuş, 32. Tümeni taşıyan nakliye gemileri peyderpey gelmeye başlamışlar ve gecikmeyle ilgili alınan karar gereğince Karabiga Limanı’na sevk edilmişlerdir. İrtibat subayı olarak Bolayır’a gönderilen Binbaşı Tefik de, “Mürettep Kuvvetlerin Bolayır’dan saat 05.00’ten itibaren ileri harekete başlayacaklarını...” belirtmiştir. Gerçekten de bu sıralarda Bolayır taraflarından gelen top sesleri Mürettep Kuvvetlerin taarruza başladığını göstermektedir. Böyle bir durumda çıkarmayı ertesi güne bırakmak, Mürettep Kuvvetlerin yalnız başına mağlubiyetine sebep olacaktır. Dolayısıyla eldeki kuvvetlerle ne olursa olsun çıkarmaya karar verilerek Mürettep Kuvvetlere; çıkarmanın saat 10.00’da başlayacağına, taarruza devam edilerek düşman kuvvetlerinin tespit edilmesine dair olan ve onların eline geç ulaşan bir talimat gönderilmiştir. Aslına bakılırsa saat 08.00’de, Mürettep Kuvvetlerin taarruzu fazla ilerlememiş ve birlikleri düşmana angaje olmamışlardır. Bu nedenle ileri hareketin durdurulması ve zayıf kuvvetlerle taarruza devam edilerek duruma “taarruzi keşif” mahiyeti verilmesi de mümkündür. Böylece taarruz ve çıkarma zamanları ayarlanarak harekette birlik sağlanabilecektir. Fakat bunun için, 10. Kolordu ile Mürettep Kuvvetler Komutanlığı arasında güvenilir ve hızlı işleyen bir irtibat gereklidir. Ancak böyle bir sistem mevcut olmadığından her iki komutanlık da diğerinin durumundan ve harekâtından zamanında haber alamamaktadır. Saat 10.30’a kadar bölgeye gelebilen nakliye gemileri; 32. Tümen ve bazı destek unsurlarıyla 14. Alay, 2. Taburu’nu taşıyan gemilerdir. Diğer gemilerden 31. Tümeni taşıyanlar, aynı gün akşama doğru gelebilmişler, bazıları ise ancak ertesi gün ulaşabilmiştir. Nakliye gemileri gelinceye kadar yapılan gözlemlerde; Şarköy’de ancak bir bölük kadar piyade kuvvetinin bulunduğu ve bunların daha çok kıyı tarafındaki sokak ağzlarını işgal ettikleri tespit edilmiştir.⁸³

Kıyının ve arazinin durumuna göre Şarköy’ün 2 km. kadar batısındaki düzlüğe çıkarma yapılmasına karar verilmiştir. Burada kıyı sığ olup kum ve ufak çakıl taşları ile örtülüdür. Çıkarma harekâtına yardım etmek üzere Barbaros ve Turgut Gemileri’nin her birinde 80, Mecidiye Gemisi’nde 40 deniz eri hazırlanmıştır. Donanmanın filikaları ve istimbotları karaya çıkacak birlikleri nakledecek, torpidobotlar da bunları koruyacaktır. Çıkarmanın düzenli ve hızlı bir şekilde yapılması, çıkarma yerinin korunması amacıyla bir öncü birliği görevlendirilmiştir. Öncelikle 32. Tümen öncüsünün hemen karaya çıkarılması emredilmiş, ayrıca çıkarma harekâtı hakkındaki ayrıntılı emir de yollanmıştır. Ancak çıkarma harekâtı için hayati öneme haiz olan iskele malzemesi henüz gelmemiştir. Çok sert bir gündeğusu rüzgârı esmekte ve denizi kabartmaktadır. 32. Tümen ise çıkarma ile ilgili detaylı bir emri ancak 8 Şubat, saat 12.00 itibarıyla vermiştir.⁸⁴ Öncü olarak karaya çıkacak birlikler Gülcemal ve Mahmut Şevket Paşa Gemilerinde olup başlarında 95. Alay Komutanı Binbaşı Cemal vardır. Öncünün 3. Tabur 10. Bölük askerleri, gemiden mavnalara binerken, donanma da destek ateşi açmıştır. 10. Bölük personeli mavnalara bindikten sonra istimbotlar tarafından çekilerek kıyıya götürülmüşler, sahil sığ olduğundan mavnalar biraz uzakta durmuş, askerler filonun sandallarına geçerek karaya yöneltilmişlerdir.⁸⁵ Sandallar ancak 3-4 m. mesafeye kadar kıyıya yanaşabilmektedir. Denizciler hemen bacıklarını sıvayıp, piyadeleri sırtlayarak karaya taşımışlardır. Bulgarlar, Şarköy’ün çevresini tutmuş olduklarından 2,5 km. kadar batıda yapılan bu çıkarmaya karşı bir şey yapamamışlardır. Denizin fırtınalı olması dolayısıyla birlikler çeşitli küçük taşıyıcı araçlara aktarılmaktadır. “Kıyıya ilk birlik (10. Bölüğün bir mangası) 8 Şubat, saat 13.00’te çıkmıştır.” Bu

⁸³ Ancak yapılan bu tespitin aksine burada, bir Bl. değil, Makedonya-Milis Tugaylarından 1. Tugayın 2. ve 4. Tb.ları, yani iki piyade taburu vardır. Bu taburlardan biri esasen Şarköy’de olup, diğeri de takviye için gelmiştir.

⁸⁴ 109 Sayılı Askeri Mecmua’nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 143-149.

⁸⁵ Mavna; “Gemilere ve yakın kıyıya yük taşıyan güvertesiz büyük tekne”, Tombaz; “Üzerinde köprü kurulan altı düz kayık biçiminde duba”, İstimbot; “Filika büyüklüğünde, isimle işleyen deniz teknesi, çatana”, TDK Sözlüğü, 996, 1481, 724. Baştankara etmek; “Tekneyi bir sahile veya kumsala baş taraftan oturtmak veya yanaştırmak” samsunyelken.org.tr/denizcilik-terimleri.asp. Erişim; 24 Nisan 2024.

arada fırtına gittikçe şiddetini artırmakta, küçük çıkarma araçları gemilere yanaşamamakta, hattâ büyük gemilerin iskeleleri kırılmaktadır. Mevcut nakliye araçları da kolorduyu kısa zamanda karaya çıkarmaya yetecek sayıda değildir. Çıkarma noktasında ise henüz iskele kurulmamıştır. Çünkü bir gün önce öğleyin İstanbul'dan yola çıkarılmış olan yüzen iskele malzemesinden henüz hiç biri gelmemiştir. Yalnız İstihkâm Bölüğü tarafından akşama kadar birkaç sehpa ile tombazdan oluşan bir iskele kurulabilmiştir. Kıyı sığ olduğundan büyük mavnalar yanaşamamış, tombazların da üstleri açık olduğundan dalgalar içlerini suyla doldurmuştur. Dolayısıyla istimbot, römorkör ve mavnalar kıyıda uzakça bir mesafede kalmakta, birlikler buradan sandallara ve donanma filikalarına aktarma yaparak kıyıya yanaşmakta ve sandallar baştan kara edip askerler suda yürüyerek karaya çıkmaktadır. Çıkan askeri düzene sokmak ve manga, takım, bölük oluşturmak için de çok zaman harcamak gerekmektedir. İşte bütün bu sebeplerden dolayı çıkarma, büyük zorluklarla karşılaşmaya başlamıştır. Bu şartlar altında bir tabur ancak bir saatte kayıklara binmekte ve 2,5 saatte de ancak karaya çıkarak düzene girmektedir. *"Saat 20.00'ye kadar yalnız öncü, o da 32. Nişancı Taburundan 2 bölük, karaya çıkabilmiştir. Halbuki aynı gün Bolayır harekâtını yapan Mürettep Kuvvetler sabaha karşı taarruza geçmiş ve ne yazık ki harekât sonuçsuz kalmıştır."* Bulgarlar çıkarmanın Şarköy'e yapılacağını sanarak iskeleyi tahrip etmişler, Şarköy'ün batısını ve güneyini işgal ederek ihtiyatlarını da içine yerleştirmişlerdir. Sonradan çıkarmanın Şarköy'e değil bunun batısına yapıldığı görülünce de bir kısım kuvvetleriyle Şarköy'den çıkarak batısındaki dutluğu tutmuşlar, fakat çıkarmaya engel olamamışlardır. Çıkarmayı tamamlamış ilk unsurlara da taarruz etmeyi göze alamamışlardır. Zira Bulgarların köyden dutluğa doğru ilerlediğini gören donanma, Şarköy ile dutluk arasını şiddetli ateş altına almış ve fazlaca kayıp verdirmiştir. Çıkarma yapan birliklerin öncüsü, saat 15.35'te yolladığı raporda; bölgede düşman olmadığını, Şarköy'ün, zayıf birliklerle korunduğunu belirtmiştir. Çıkarma bölgesinde muharebe gittikçe şiddetlenmektedir. Bulgarların bölgelerini savunmak amacıyla geliştirdiği önlemlere, karaya çıkmış olan Türk birlikleri de karşı koymaya başlamıştır. Ancak, birlikler karaya çıktıkça harekât gittikçe ağırlaşmış, adeta durmuştur. Zira fırtına yüzünden çıkarma yapılamamaktadır. Küçük nakliye araçları ve özellikle bunları çeken istimbot ve römorkör kaptanlarının çoğu sivil olup canlarından korkmakta ve işi ağırdan almaktadır. Artık akşam karanlığı da çökmeye başlamıştır. Bulgarlar da artık Şarköy'de kalamayacaklarını anladıklarından, bölgenin kuzey-doğusundaki Araplı ve İstirta köylerine çekilmişlerdir. Saat 20.00 olmuştur.⁸⁶

31. Tümen ilk birliklerini karaya çıkarmaya ancak 9 Şubat 1913 günü saat 06.00'da başlayabilmiştir. Mürettep Kuvvetlerin de Bolayır cephesinden yaptığı taarruzdan sonuç alınamaması üzerine rahat bir nefes alan Bulgarlar, Şarköy çıkarmasına karşı koymak için kuvvet toplamaya başlamışlardır. Bu maksatla Şarköy'le, Limna Burnu arasında kullanılmak üzere 26. Alay, İncelik'te bulunan 2. Tümenin 1. Tugayı ile 4 Batarya Yeniköy istikametine doğru yola çıkarılmıştır. Aslında Şarköy ve civarı tamamen boştur. Bulgarlar, Mürettep Komutanlığın tekrar taarruz etmesinden endişe etmektedir. Fakat bu kolorduda taarruz edecek güç kalmadığını anlayamamışlardır.⁸⁷

Genel Karargâh ise öğle saatleri olmasına rağmen, sabaha karşı Şarköy'e çıkarma yapacak olan 10. Kolordu'dan hiçbir haber alamamıştır. Bunun üzerine saat 13.10'da çıkarma hakkında donanmadan bilgi istenmiştir. Donanma verdiği cevapta: *"İlk piyade kademesinin bir direnişle karşılaşmadan, saat 13.00'te Şarköy'ün batısında karaya çıktığını ve Şarköy'de şimdiye kadar düşmanın bir takım kadar piyadesi görüldüğünü"* bildirmiştir. Fakat 10. Kolordu'dan bir türlü haber gelmemektedir. Bunun üzerine şu emir verilmiştir: *"Çıkarma hareketinin sonucunu hemen bildiriniz. Gelibolu üzerinden Fahri Paşa ile bağlantı kurunuz."* 10. Kolordu bu telgrafı ancak saat 21.10'da almış, derhal telsizle şu cevabı vermiştir: *"Şarköy'ün 2 km kadar batısına asker çıkarılıyor. Henüz düşmanın ufak bir müfrezesinden başka bir kuvveti görülemedi. Şimdiye kadar üç binden fazla asker çıkarılmıştır ve sabaha kadar çıkarma harekâtı devam edecektir. Donanma gerektiğinde top ateşiyle çıkarmaya yardım ediyor. Düşman müfrezesi püskürtülmüştür."* Mürettep Kuvvetlerden ve 10. Kolordu'dan zafer haberleri bekleyen Karargâh, akşama doğru Mürettep Kuvvetlerin yenilgi haberini almıştır. Bunun üzerine; ilk iş olarak saat 20.10'da çektiği telgrafla, 10. Kolorduyu teyakkuza geçmesi konusunda uyarmıştır: *"Mürettep Kuvvetlerin bu sabah, 2 nizamiye tümeniyle Bolayır tarafından, Eksamil sırtlarındaki düşmanın sol kanadını kuşatmak üzere yaptığı taarruz hareketi, düşmanın üstün kuvvetleri karşısında başarısız olmuş ve birlikler eski mevzisine çekilmiştir. Düşmanın karşı taarruzu dikkate alınarak koruyucu tedbirler alınacaktır. 2. Kolordunun 2 tümeni ancak yarın akşam İstanbul'dan hareket edebilecektir."* Saat 21.00'de ise şu emri vermiştir: *"Mürettep Kuvvetlerin*

⁸⁶ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 149-155.

⁸⁷ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 160-164.

mağlûbiyetinin derecesi anlaşılıncaya kadar, Şarköy'e çıkan kuvvet fazla ilerlemeyerek, yalnız köprübaşı halinde mevzileri tahkim edecektir. Bir saate kadar kesin bilgi ve tebligat gönderilecektir. Bir sonraki emre kadar gemiler iade edilmeyecektir.” Gerçekten, bir saat içinde durum açıklık kazanmış ve Mürettep Kuvvetler'den gelen telgraflar yeterince aydınlatıcı olmuştur. Artık 10. Kolordu çıkarmasından bir fayda beklenmemektedir. Üstelik, Bolayır Cephesi'nde serbest kalan Bulgarların, diğer kuvvetlerle birleşerek, 10. Kolordu'ya veya Bolayır Hattı'na taarruz etmeleri durumunda sonuç hiç de iyi olmayacaktır. Bunun engellenmesi için, çıkarma harekâtından vazgeçilerek, 10. Kolordu'yu geri çekmek ve Bolayır Cephesi'ni takviye etmek gerekmektedir. Bu amaçla saat 22.15'te, 10. Kolordu'ya gereken emir verilmiştir. Fakat bir saat kadar geçmesine rağmen 10. Kolordu, ne emrin alındığını ne de uygulamaya geçildiğini bildirmektedir. Bu hassas ve acele edilmesi gereken durumda, emirlerinin yerine getirildiğine dair, bir haber alamayan Başkomutan Vekili, kolorduya saat 23.25'te tekrar şu emri göndermek zorunda kalmıştır: *“Gemilere dönülmesi hakkındaki emrin gereğinin yapıp yapılmadığının acele bildirilmesi.”* 10. Kolordu, bu mesajların bir kısmını gece yarısından sonra, bir kısmını da 9 Şubat sabahı alabilmiştir. Bolayır ve Şarköy Cepheleri'nde her iki birliğin koordine içerisinde yapması gereken bu hareketlerden, her iki tarafın zamanında haber alamamaları ve aralarında güvenli, hızlı ve sürekli irtibat kuramamaları gerçekten dikkate değer ve üzücü bir durumdur. Her iki komutanlığın elinde telsizler vardır. Hiç olmazsa donanmanın, hızlı hareket edebilen, torpidolarıyla 2-3 saat içinde haberleşmek de mümkündür.

6. 9-10 Şubat 1913 (27-28 Kanunisanı 1328) Günlerinde Cephelerdeki Gelişmeler

Mürettep Kuvvetler bölgede yeniden tertiplenme ve düzenlenme faaliyetlerini sürdürmüştür. Yapılan keşif sonrası; düşmanın da Marmara Denizi ile Saros Körfezi arasında bütün cephede tahkimatla meşgul olduğu anlaşılmıştır. 10. Kolordu Komutanı Hurşit Paşa, çıkarma harekâtının durdurularak, askerin geri alınmasını uygun görmemekte, düşmanın yan ve gerilerine düşülerek büyük bir zafer kazanmak gibi cazip olan harekâtı sadece telgraflarla bırakmak istememektedir. Bolayır karşısındaki Bulgar kuvvetlerinin tahmin edildiğinden daha az olduğunu düşünmektedir. Çıkarmaya devam ederken, durumu yerinde görmek ve Mürettep Kuvvetler Komutanlığıyla görüşmek üzere Kurmay Başkanı Yarbay Enver'i Bolayır'a göndermiştir.

Aslında Yarbay Enver, Mürettep Kuvvetlerin, Albay Nuri Müfrezesiyle takviye edilerek, tekrar taarruza geçmesini, eski plân gereğince, harekâta devam edilmesini istemektedir. Mürettep Kuvvetler Komutanı ise tekrar taarruzun mümkün olamayacağını, zira verilen zayıtın yeni bir harekâta uygun olmadığını düşünmektedir. Genel Karargâh da durumu çok tehlikeli görmekte ve her ihtimale karşı Bolayır cephesinin, 10. Kolordu'dan başka diğer kuvvetlerle de takviye edilmesi gerektiğine inanmaktadır. Zaten bu amaçla sevk edilen 2. Kolordu, saat 19.10'da gemilere bindirilerek Gelibolu'ya sevk edilmiş ve 10 Şubat 1913 gecesini bütün kuvvetler bölgeye varmıştır. Genel Karargâh, ağır bir mağlûbiyete uğrayan Mürettep Kuvvetlere, Bulgarların tekrar taarruz etmesi halinde, karşı koyabileceğini şüpheli görmekte ve yarımadanın elden çıkarak Boğazın düşeceğinden endişe etmektedir.⁸⁸

9 Şubat gece yarısı itibarıyla harekât devam etmekte, 32. Tümenin çıkarılması büyük güçlükler içinde yapılmaktadır. *“Örneğin, saat 22.15'te başlayan, üç bölüklü bir taburun çıkarılması bile beş saat sürmüştür.”* Bunun sebebi araç eksikliği ile beraber havanın kötü ve karanlık olmasıdır. Çıkarma yapan birliklere Şarköy'e taarruz için emir verilmektedir. Saat 06.00'da taarruz başlamıştır. Bulgarlar geceleyin burayı boşalttıklarından kolayca içeri girilmiş, gümrük dairesindeki Bulgar Bayrağı indirilerek bunun yerine, Gülcemal Gemisi'nden getirilen Türk Bayrağı çekilmiştir. Bulgarlar, gece çekilmelerine rağmen, zayıf artçılar bırakmışlar, bunlar Türklere karşı belirli evlerde dayanmaktadır. *“Başlangıçtan itibaren saat 22.00'ye kadar geçen 33 saat içinde 10. Kolordunun yaklaşık % 30'u karaya çıkarılabildiği. 9 Şubat'da, Türk ve Bulgar kuvvetlerinin durumu mukayese edildiğinde, Bulgarların Türklere karşı halen en az üç kat üstün oldukları görülmektedir.”* Bulgarların zayıtı 300 civarındadır. Türklere ise 15 şehit ve 31 yaralı vermişlerdir. Bulgarlar yapacakları koordineli bir taarruzla, çıkan birlikleri denize dökememe, karada olan birlikleri de imha etme imkânına sahiplerdir. Ancak bunu yapmamışlar/yapamamışlar, ileri harekete ancak 10 Şubat günü saat 04.00 ile 11.00 arasında, farklı yerlerden ve zamanlarda başlamışlardır. 10 Şubat günü Genel Karargâh, Mürettep Kuvvetlerin ilave birliklerle takviyesine çalışmıştır. Zira amaç, Gelibolu yarımadasının Türklerin elinden çıkmamasıdır. Genel Karargâhın emirleri gereği, geri çekilmek zorunda kalan 10. Kolordu'nun harekâtı da başlı başına önemli bir uygulamayı, yeniden tertiplenmeyi gerektirmektedir. Gemilere binecek ve geri harekâta başlayacak birliklerin icraatını örtmek amacıyla görevlendirilen *“artçılara”* çok önemli görevler düşmektedir. Nitekim karada kalan birliklerinin

⁸⁸ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 164-171.

gemilere bindirilmesi, 11 Şubat günü saat 02.00'ye kadar devam etmiş, Kolordu Artçı Komutanlığı yapan Kur. Başkanı Yarbay Enver de Barbaros Gemisi'ne dönmüş, Şarköy çıkarması macerası da böylece tam bir hüsrarla sona ermiştir.⁸⁹

Bolayır muharebelerindeki başarısızlık ve Şarköy çıkarmasının da sonuçsuz kalması üzerine serbest kalan Bulgar 7. Tümeni, tamamen Gelibolu yarımadasının berzahındaki mevzilerine çekilmiş ve bu mevzinin sol kanadı ile Kavakdere arasındaki kıyıyı gözetleme ve koruma görevini yüklenmiştir. Yeniköy civarında toplanan bir tugayı eksik 2. Tümene, Kavakdere ile Şarköy arasındaki kıyıyı gözetleme ve koruma görevi verilmiştir. Tümenin bir tugayı ise yine Tekirdağ'da kalmıştır. Makedonya - Edirne Milis Tugayları da, Şarköy'le Limna Burnu arasındaki kıyıyı gözetlemek ve korumakla görevlendirilmiştir. Müstakil Süvari Tugayının görev yeri, Limna Burnu ile Tekirdağ arasındaki kıyıdır. Çıkarmanın kolaylıkla engellenmesi üzerine Bulgarlar bu hareketin ciddi bir teşebbüs olmadığını sanarak bir süre daha; Bolayır, Çatalca ve Edirne'den yapılacak ortak hareketlerle beraber, Marmara kıyılarına yeni bir çıkarma beklemişler ancak böyle bir harekete teşebbüs edilmemiştir.⁹⁰

Doğu Trakya ve Adaları kurtarmak amacıyla iktidara geldiğini ilân eden İttihat ve Terakki Hükümeti'nin yaptığı en önemli girişim; sonuçsuz kalan "*Şarköy Çıkarması ve Bolayır Muharebeleri'dir.*" İttihatçıların vaatlerini yerine getirememeleri kamuoyunda olumsuz bir etki yaratmış, kendileri de artık zaferden ümidi kesmişlerdir. Bu arada Yanya ve Edirne Kaleleri düşmüş, İşkodra Kalesi de teslim edilmiştir. Büyük Devletlerle Balkan Devletleri arasında Londra'da tekrar barış görüşmelerine başlanmıştır. Bu görüşmeler devam ederken, sadece Bulgarlarla 14 Nisan 1913'te on günlük bir mütareke imzalanmış ve bu süre bittikçe birkaç defa daha uzatılmıştır. Barış görüşmeleri sonunda, 30 Mayıs 1913'te imzalanan antlaşma gereğince Midye - Enez hattı sınır olarak kabul edilmiş, Türkler Girit adasındaki bütün haklarından vazgeçmiş ve Ege Denizi'ndeki adaların kaderi de Büyük Devletlere bırakmıştır. Böylece mütarekeden sonra yapılan bütün hareketler sonuçsuz kalmış ve dökülen kanlar boşa gitmiştir. Balkan İttifakı ise, Midye-Enez hattının batısında, kendilerine bırakılan bölgeyi paylaşma telaşına girmiştir. Bulgarlarla, Yunanlılar Selânik; Sırplarla, Bulgarlar Vardar hattı ve Arnavutluk sınırları için çekişmektedir. Bu durum, Bükreş Antlaşması'nın imzalanmasından sonra da devam etmiş, Yunanlılarla-Sırp aralarında bir ittifak imzalamışlar, Romanya da aralarına karışmış, Haziran 1913 sonlarında Bulgarlarla eski müttefikleri arasında fiilen savaş başlamıştır. Romanyalılar, Tuna Nehri'ni geçerek ilerleyince, fırsattan yararlanan Osmanlı Hükümeti de önce Midye - Enez hattına kadar olan bölgeyi işgal etmek bahanesiyle orduyu ileriye sevk etmiş, buraya gelindikten sonra da Doğu Trakya tamamen geri alınmıştır. Böylece Balkan Savaşı'nın toprak bakımından büyük kayıpları, az da olsa, telâfi edilmiştir. Yeni durum, Bulgarlarla 29 Eylül 1913'te yapılan İstanbul Antlaşması ile onaylanmıştır. Yunanistan'la da 14 Kasım'da Atina Antlaşması imzalanmıştır.

Netice olarak Balkan Harbi sonunda imzalanan anlaşmalarla Osmanlı İmparatorluğu sınırları daralmıştır. Bulgaristan ile sınır; Meriç Nehri'nin sağ kıyısı, Edirne, Kırklareli ve Dimetoka Türkiye'de kalmak üzere, Kara Deniz'de küçük bir bölge ile Ege kıyısında Dedeağaç etrafında kalan dar bir bölge olmuştur. Girit Adası ve Ege adalarından İmroz, Bozcaada ve Meis dışında kalanlar Yunanistan'a verilmiştir. Sırbistan ile ortak bir sınır kalmamıştır. Ayrıca yapılan tüm anlaşmalarda bölge halkının durumu ile ilgili hususlar vardır. Uluslararası ortamda imparatorluğun bir saygınlığı kalmamış, ulusçuluk akımı da giderek yaygınlaşmıştır.⁹¹

Sonuç

Balkan Harbi esnasında iktidara gelen İttihat ve Terakki Partisi'nin, harbin seyrinin olumlu sonuçlanması amacıyla bir çıkış yolu araması ve bunun kamuoyu baskısı ile birleşmesi sonucu plânlanan "*Şarköy Çıkarması ve Bolayır Harekâtı*"nın hedefi, düşmanın iki kuvvet arasında sıkıştırılarak imhası ve harekâta devamlı "*Edirne Stratejik Bölgesi*"nin ele geçirilmesidir. Ancak, bu hedef belirlenirken, harekâtın yapılacağı arazi, yöntemi, düşman ve kendi kuvvetlerimiz göz önünde tutulmamış, duygusal davranılarak, kamuoyu baskısı öncelik almıştır. Harp prensipleri açısından çok önemli olan bu hususun getirileri dikkate alınarak belirlenen hedefin ve ele geçirilme yönteminin uygun olmadığı görülmüştür. Çünkü seçilen bu hedefe yönelik olarak plânlanan harekâtı icra edecek kuvvetler yeterli değildir. Dolayısıyla harekâtın ilk safhası bile gerçekleşmemiş, birlikler geri çekilmek zorunda kalmıştır. Neticede harekât sonunda nihâî hedef olarak belirlenen "*Edirne*" ele geçirilememiştir. Bu da "*hedef prensibi*"nin sağlanamadığının açık bir göstergesidir.

⁸⁹ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 172-201.

⁹⁰ 109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, Sayı 50, 207-218.

⁹¹ Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt II, Kısım III, Paylaşmalar, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, 232-275. Karal, *Osmanlı Tarihi*, IX. Cilt, İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918), 342-346. (Edirne, Kırklareli ve Dimetoka dahil)

Bolayır’da gerçekleşen kara harekâtında, *“taarruz prensibi”*ne uyulmamış, tereddüt gösterilmiş ve inisiyatif düşmana kaptırılmıştır. Bunun en önemli nedenleri arasında yetersiz keşif, düşman hakkındaki bilgi noksanlığı ve olumsuz hava koşulları vardır. Ayrıca düşmanın mütareke dönemindeki ilerleme harekâtı ve cepheye yaklaşması esnasında gerekli tepki verilememiş, bu esnada kuvvetin düşmana kaptırılmaması öncelik almıştır.

Bolayır Harekâtı ve Şarköy Çıkarmasında; *“siklet merkezi prensibi”* planlamalarda dikkate alınmasına rağmen, uygulamada gerçekleşmemiştir. Yetersiz kuvvetlerle kesin sonuç alınacak hareketlere girişilmiştir. Oysa kesin sonuç alınacak yerde ne kadar kuvvet toplanırsa yine de yeterli değildir. Harekâtın genelinde, çeşitli cephelerde savaşan kuvvetlerden bir kısmı bu cephelerden birinde kesin sonuç alabileceği bir harekete girişirken diğerleri duruma seyirci kalmıştır. *“Siklet Merkezi”* sağlamanın doğal bir sonucu olan *“Kuvvet Tasarrufu”* ise hiç uygulanamamıştır. Açıkçası kuvvet tasarruf etmek bir yana, harekâtı uygulamak için yeterli kuvvet dâhi toplanamamıştır. Belirlenen hedefin ele geçirilmesi amacıyla hazırlanan manevra plânı uygulanabilmiş olsa, gerçekten çok büyük bir başarı elde etmek mümkündür. Zira düşman karadan ilerleyen unsurlarla, denizden karaya çıkarılacak birlikler arasında sıkıştırılarak imha edilebilecektir. Ancak bunu sağlayabilmek için yeterli muharebe gücüne de sahip olmak gereklidir. 2. Kolordu da çıkarma için beklenebilir ve harekât iki kolordu ile çıkarma ve bir kolordu ile karadan tespit şekline dönüşebilirdi ki, bu durumda düşmanın imhası kaçınılmazdır. Başlangıçtaki plânlama, uygulamada gerçekleştirilememiştir.

Bütün dikkatlerin tek bir amaç; yani *“düşmanın Gelibolu yarımadasında imhası ve Edirne’ye doğru ilerleme”* üzerinde toplanmasıyla dış hatlardan ilerleyen kollarından biri mağlubiyete uğradığı zaman, diğer kolun da üstün düşman kuvvetlerinin taarruzuna uğrayabileceği göz önünde tutularak, tedbirli davranılmamış ve bu kolun geri çekilmesinden kaçınılmıştır. Bu bir temel manevra prensibi olduğu halde muharebede uygulanamamıştır. Ayrıca, muharebenin gidişatına yön vermek veya değiştirmek, eldeki ihtiyatın yerinde ve zamanında kullanılmasına bağlıdır. Mevcut ihtiyat elden çıktığında ise derhal yeni ihtiyatlar teşkil edilmeli ve uygun yerde kullanılmalıdır ki, harekât esnasında uygulanamamıştır. Bunun yanında topçunun önemi dikkate alınmamış ve topçu olmadan yapılacak hareketlerin her zaman ağır kayıplarla sonuçlandığı görülmüştür.

Askeri bakımdan yapılan faaliyetler bir bütün olarak değerlendirildiğinde komuta kademelerinin belirgin bir koordinesizlik içinde olduğu görülmüştür. Aslında güçlü bir koordineyi gerektiren *“çıkarma ve kara harekâtı”* yani *“Müşterek Harekât”* komutanlar arasında yaşanan anlamsız bir çekişme, siyasetin orduya bulaşması, dayanışmanın kalmaması nedeniyle başarısız olmuştur. Harekâtı icra eden komutanların kendi eşidi ile sıkı bir irtibat kurmadığı ve haberleşmediği de görülmüştür. Özellikle, Şarköy çıkarması ve Bolayır muharebesi gibi çeşitli yöntemlerle dış hatlardan yaklaşılarak ilerlenecek hallerde, hareket birliğini sağlamak için her türlü tedbir alınmalı, çeşitli irtibat vasıtaları kullanılmalıdır. Mümkünse bütün kuvvetler tek elden sevk ve idare edilmelidir. Ayrıca, harekât esnasında görüldüğü gibi başlangıçta yapılan plânlamalara sıkı sıkıya bağlanmak önemli bir hatadır. Ortaya çıkabilecek yeni durumlara göre farklı kararlar da verilebilmeli, yeni tertip ve tedbirler alınmalıdır. Üst makamlardan verilen emirler, muharebenin gelişmesine bağlı olarak yeni durumlar ortaya çıkmadıkça kayıtsız ve şartsız yapılmalıdır. Önemli bir değişiklik oluştuğunda ise sorumluluk alınarak, en uygun olan yapılmalı, en kısa bir zamanda üst komutanlığa bilgi verilmelidir.

Başlangıçtan itibaren harekâtın emniyetinin sağlanamadığı tespit edilmiştir. Düşmanın kendi inisiyatifi ile herhangi bir baskısının söz konusu olmadığı harekâta, karada hareket eden ve çıkarma yapan kuvvetlerin hareket serbestisi sınırlı olarak sağlanmaya çalışılmıştır. Birlikler hakkında düşmanın bilgi sahibi olması, bölgede yoğun olarak yaşayan Ermeni ve Rumlar dolayısıyla engellenememiştir. Çünkü bunlar yapılacak harekât öncesi ve esnasında Bulgarlara sürekli istihbarat vermiştir.

“Şarköy Çıkarması” kararı; günün maddi ve manevi koşulları göz önünde tutulduğunda, gerçekten çok cesaret isteyen, önemli bir harekât tarzıdır. Plânlama, hazırlanma ve uygulama ana safhalarını içinde barındıran bu tür bir müşterek harekât çok güç olup, Türklerin yegâne avantajı, bu harekâtı kendi topraklarında yapmasıdır. Hemen uygulamaya geçilmesi imkânsız olan bu tür bir harekâtı koordine, tek elden sevk ve idare için, kara ve deniz unsurlarının bağlı olacağı bir komutanlık ve karargâhı teşkil edilmemiştir. Yapılan bu en bariz hata gibi harekâtın genelinde de pek çok yanlış uygulama bulunduğu tespit edilmiştir.

Neticede; *“Bolayır Harekâtı ve Şarköy Çıkarması”* belirlenen amacı sağlamaya yönelik iyi bir tasarıya da, uyulmayan harp prensipleri ve komuta kademesinde yaşanan koordinesizlik neticesinde başarısızlıkla sonuçlanmıştır, harbin siyasi hedefi sağlanamamıştır.

Finansal Destek ve Teşekkür/Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar

Arşiv ve Askeri Tarih Daire Başkanlığı (ATASE)

Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi

109 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı. "1912-1913 Balkan Harbinde Şarköy Çıkarması ve Bolayır Muharebeleri", Haz. Hüsnü Ersü, , Sayı 50, İstanbul: Askeri Matbaa, 1938.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi. Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), III ncü Cilt 1 nci Kısım, Vardar Ordusu ile Ustruma Kolordusunun Harekat ve Muharebeleri, Haz. (E) Kur. Alb. Reşat HALLI, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1979.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi. Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II nci Cilt 3 ncü Kısım, Edirne Kalesi Tarafındaki Muharebeler, Haz. (E) Kur Alb. Şadi SÜKAN, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1980.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi. Balkan Harbi (1912-1913), VII. Cilt Deniz Harekatı Ankara: Gnkur. Basımevi, 1980.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi. Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), II nci Cilt, 2 nci Kısım, 2 nci Kitap, Şark Ordusu II. Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkarması, Haz. (E) Hv. Tuğg. Hikmet SÜER, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1981.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi. Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), III ncü Cilt 2 nci Kısım, Garp Ordusu Yunan Cephesi Harekatı, Haz. (E) Tümğ. Raif YAŞAR, (E) Top. Alb. Hüseyin KABASAKAL, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1981.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi. Osmanlı Devri, Balkan Harbi (1912-1913), Şark Ordusu, II nci Cilt 1 nci Kitap, Birinci Çatalca Muharebesi, Haz. (E) Kur. Alb. M. Kadri ALASYA, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1983.

Balkan Harbi (1912-1913). I nci Cilt, Harbin Sebepleri, Askeri Hazırlıklar ve Osmanlı Devleti'nin Harbe Girişi, İkinci Baskı, Haz. (E) Kur Alb. Neşat HALLI, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1993.

Balkan Harbi Kronolojisi. Haz. Askeri Tarih Uzm. Hülya TOKER, Nurcan Fidan, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1999.

Telif Eserler

Aktar, Yücel. "1912 Yılı Harp Mitingleri ve Balkan Harbine Etkileri", *İkinci Askeri Tarih Semineri Bildiriler*, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1985.

Akşin, Sina. *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*. 5. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2009.

Ali Fethi. "Askeri Mağlubiyetimizin Esbabı" Muharririne Cevap. 25 Kanunu evvel 329, İstanbul: Matbuat-ı Hayriye Şürekası, 1335 (1919). (Eski Türkçe)

Arıkan, Zeki. "Balkan Savaşı ve Kamuoyu". *Dördüncü Askeri Tarih Semineri*, Ankara: Gnkur, ATASE Yayınları, 1989.

Artuç, İbrahim. *Balkan Savaşı*. İstanbul: Kastaş Yayınevi, 1988.

Aydemir, Şevket Süreyya. *Enver Paşa, Makedonya'dan Orta Asya'ya*. Cilt II, İstanbul: Remzi Kitabevi, 4. Baskı, 1986.

Bainville, Jacques. *Fransa Tarihi*, Cilt II, Tercüme eden: Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1938.

Balkaya, İhsan Sabri. *Ali Fethi Okyar (29 Nisan 1880-7 Mayıs 1943)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2005.

Bayar, Celal. *Ben de Yazdım Milli Mücadeleye Gidiş*. Cilt 4, İstanbul: Baha Matbaası, 1972.

Bayur, Yusuf Hikmet. *Türkiye Devletinin Dış Siyaseti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1973.

Bayur, Yusuf Hikmet. *Türk İnkılabı Tarihi*. Cilt II Kısım 1, Trablusgarp ve Balkan Savaşları Osmanlı Asyasının Paylaşılması İçin Anlaşmalar, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.

Beliğ, Mahmut. "Balkan Harbi'nin Siyasi Yönden İncelenmesi". Haz. Kurtuluş Sevinç, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 80, Eylül 2003.

Bıyıklıoğlu, Tefvik. *Trakya'da Milli Mücadele*. I. Cilt, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992.

Carl von Clausewitz. *Harp Üzerine*. Çev. H. Fahri Çeliker, İkinci Baskı, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1991.

- Çalışkan, Kerem. *Kronolojik Muhteşem Osmanlı Tarihi*. İstanbul: Caretta Kitapları, 2017.
- Eroğlu, Hamza. *Türk İnkılap Tarihi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1982.
- Gazi Mustafa Kemal. *Nutuk*. Cilt II, Ankara: TTK Basımevi, 8. Baskı, 2010.
- Halil Paşa. *İttihat ve Terakki'den Cumhuriyete, Bitmeyen Savaş*. Haz. M. Taylan Sorgun, İstanbul: Yaylacık Matbaası, 7 Gün Yayınları, 1972.
- Hart, B. H. Liddell. *Strateji Dolaylı Tutum*. Çev. Cemal Enginsoy, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1973.
- Işıksal, Turgut. "Makedonya Üzerinde Oynanan Oyunlar ve Bilinmeyen Bir Nüfus Sayımı". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 43, Nisan 1971.
- Karal, Enver Ziya. *Osmanlı Tarihi II. Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.
- Kerimoğlu, Hasan Tamer. "Kilise ve Mektepler Kanunu Örneğinde II. Meşrutiyet Döneminde İttihatçı-Rum İlişkileri", *Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt VI, Sayı 14, 2007, 3-25.
- Kuran, Ahmed Bedevi. *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılap Hareketleri ve Milli Mücadele*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2012.
- Mehmet Nihat. *Balkan Harbi ve Trakya Seferi 1328-1329*. Cilt I, İstanbul: Erkan-ı Harbiye-i Umumiye, 1928. (Eski Türkçe)
- Okyar, Fethi. *Üç Devirde Bir Adam*. Haz. Cemal Kutay, İstanbul: Tercüman Yayınları, 1980.
- Seçkin, Bekir Sami. "Rusların Balkanlarda bir Konfederasyon Kurma Teşebbüsleri". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Sayı 17, Şubat 1969.
- Sertoğlu, Mithat. "Balkan Savaşı Sonlarında Edirne'nin Kurtarılması Hususunda Hemen Teşebbüse Geçilmesi İçin Atatürk'ün Harbiye Nezaretini Uyarısına Dair Bilinmeyen Bir Belge". *Bellekten*, Ankara: TTK, Cilt 32, Sayı 128, Ekim 1968.
- Tunaya, Tarık Zafer. *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952)*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları A.Ş. Basımevi, 1952.
- Tunaya, Tarık Zafer. "*Türkiye'de Siyasal Partiler, İttihat ve Terakki Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi*", Cilt III, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1989, 459-468.
- Turan, Oğuz. *Türklerde Stratejik ve Taktik Düşünceler*, İstanbul: Belge Yayınları, 1986.
- Turan, Şerafettin. *Türk Devrim Tarihi*. 1. Kitap, 3. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2008.
- Türkgeldi, Ali Fuat. *Görüp İşittiklerim*. 5. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2010.
- Ucuzsatar, Necati Ulunay. *Klasik Türk Harplerinin Milli Mücadeleye Tesirleri*. İstanbul: Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı Yayını, 1995.
- Uçarol, Rıfat. "Balkan Savaşı Öncesinde Terhis Olayı ve Seferberlik İlanı Sorunu", *Dördüncü Askeri Tarih Semineri Bildiriler*, Ankara: Gnkur. Basımevi, 1989, 267-270.

Sözlükler

- Devellioğlu, Ferit. "*Osmanlıca -Türkçe Ansiklopedik Lûgat*", 26. Baskı, Yay. Haz. Aydın Sami Güneyçal, Ankara: Aydın Kitabevi, 2010.
- Türkçe Sözlük*, Cilt I-II, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, 1988.

Sürelî Yayınlar

- Alemdar,
Takvim-i Vekayı,
İkdam,
Sabah,
Tanin.

İnternet Kaynakları;

samsunyelken.org.tr./denizcilik-terimleri.asp Erişim: 24 Nisan 2024

KROKİ-1
HAREKÂT BÖLGESİ

KROKİ-2
ŞARKÖY ÇIKARMASI VE BOLAYIR HAREKÂT PLÂNI

